

DACIA

magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 31 aprilie 2006

SĂRBĂTORILE ANCESTRALE ALE PRIMĂVERII

Revistă distinsă cu PREMIUL DE EXCELENȚĂ al ARP 2006

EDITORIAL

CINE MINTE?

de Vladimir Brilinsky

În Parlamentul României, atunci când este vorba despre daci și despre ceea ce ei reprezintă, major, în istoria noastră, cam bate vântul. Există alte priorități pe care distinșii parlamentari trebuie să le abordeze. Dacii pot să mai aștepte, așa cum așteaptă de peste două mii de ani... Așteptarea nu costă nimic...

O excepție laudabilă, demnă de remarcat este, însă, intervenția doamnei deputat de Hunedoara, Ionica Constanța Popescu, care s-a cam dat la cei de la Ministerul Culturii după ce a aflat despre dezastrul lăsat de arheologi la Sarmisegetusa. Indignată, pe bună dreptate, de tonele de gunoaie îngropate în Incinta Sacră tocmai de către cei care ar trebui să îngrijească și să valorifice un astfel de site de o imensă importanță arheologică națională, doamna deputat are curajul să-și încheie interpelarea către ministrul culturii cu o frază dură, dar plină de bun simț: „**Nebun, însă, este acela al cărui neam are o istorie de mai bine de 2000 de ani pe care nu este în stare să o apere și să o pună în valoare**”.

Această frază acuzatoare concentrează, simbolic, o întregă atitudine de nepăsare și dezinteres pentru adevărata istorie a neamului nostru, atitudine manifestată de Ministerul Culturii Române.

Pentru această frază care exprimă, succint, crudul adevăr, istoria îi va mulțumi, odată, doamnei Ionica Popescu. Noi suntem primii care îi mulțumim doamnei deputat și sperăm ca intervenția dânzei în parlament să fie un semnal de alarmă și un început promițător.

Răspunsul primit sub semnătura ministrului

Adrian Iorgulescu ridică cel puțin o întrebare, ce-i drept, stânjenitoare pentru unii. Amendată de către **Garda de Mediu** pentru abandonarea deșeurilor la Sarmisegetusa, reprezentanții Universității din Cluj, contestând amenda, se apără în instanță declarând că nu ei au abandonat deșeurile acolo, ci elevii de la liceul „Emil Racoviță” din Cluj, care au făcut parte din tabăra de arheologie din anul acesta. Nici ceapă n-au mâncat, nici gura nu le miroase. Ei n-au nici o vină. Numai că vine acum răspunsul Ministerului Culturii și le dă peste cap toate planurile. Căci spune onor ministerul că: „**Din discuțiile cu responsabilul de șantier arheologic, a rezultat că depozitarea în gropi a resturilor menajere rezultate inevitabil în urma prezenței echipei de cercetători a constituit o situație temporară... Astfel s-a luat decizia îngropării temporare a acestor resturi menajere în special datorită faptului că depozitarea lor temporară în aer liber ar putea atrage animalele sălbatice precum urșii cu consecințe nedorite din punctul de vedere al securității arheologilor**”. Pe scurt deci, în fața instanței, spun că nu ei au fost mișeii care au îngropat gunoaiele, iar ministrul zice că, de frica urșilor totuși, le-au îngropat. Temporar, zic ei, ca să mai scadă din vină.

Unul hăis și altul cea. Dar întrebarea rămâne și, ca atare, cineva va trebui să răspundă la ea. Cine minte? Unul singur sau amândoi? Poate că în toată această bâlbâială, va da un răspuns Moș Martin, cel mai incriminat, dar cel mai nevinovat dintre toți. Ar fi cel puțin interesant.

Textul următor se constituie într-un drept la replică, adresat revistei „FLACĂRA” a domnului ADRIAN PĂUNESCU, în urma apariției în această publicație a unui articol semnat de Paul Everac. Acest articol este unul calomniator la adresa istoriei noastre și a unor oameni care se străduiesc să scoată la lumină adevărul istoric, iar Doctorul Napoleon Săvescu a considerat normal să denunțe aceste calomnii, demonstrând totodată resorturile care l-au determinat pe autor să publice astfel de lucruri.

Mult Stimat Domnule Adrian Paunescu,

În limitele preturii și respectului care, sper, ne onorează reciproc, vă rog să aveți amabilitatea de a publica acest DREPT LA REPLICĂ pe care îl solicit în numele Societății „DACIA REVIVAL”.

La 24 februarie a.c., în publicația dumneavoastră, dl. Paul Everac, dramaturg român afirmat în urmă cu câteva decenii, a semnat articolul „Împăratul Napoleon împotriva împăratului Traian”: o colecție de grave și nemeritate etichetări la adresa mea și, totodată, o deziluzionantă demonstrație de lipsă a informării, de pășire cu inconștientă osârdie într-un domeniu care se dovedește a-i fi complet străin.

Dacă articolul său nu s-ar insera unei aglomerări de dovezi ale tendinței cvasi-oficiale de a contracara seriozitatea apelului societății noastre vizând periculoasa eroare politică pe care este gata să o comită Ministerul Culturii și Cultelor din România prin „dedicarea” anului 2006...înfrângerii rezistenței Dacilor lui Decebal la invazia legiunilor împăratului roman Traian și „comemorării” (!) acestuia din urmă, respectiv lansarea în arena mondială a lamentabilului mesaj că românii sunt gata să -și omagieze nu eroii independenței ci, dimpotrivă, invadatorii, probabil că așa fi socotit reacția octogenarului dramaturg român o chestiune limpede din punct de vedere medical, care nu merită niciun fel de răspuns cu excepția unei umane înțelegeri.

Dacă publicarea articolului d-lui Everac se înscrie, însa, într-o politică editorială care respectă dreptul la opinie și argumentare, atunci - pe lângă acest răspuns al meu - vă propun ca într-un număr următor să acordati o întreaga pagină dovezilor științifice pe care le propunem și va asigur, stimat domnule Paunescu, acel număr al revistei dumneavoastră se va bucura de o audiență deosebită.

*

Între 28-30 iunie 2005, la București a avut loc cel de al VI-lea Congres de Dacologie, urmarit de peste o mie cinci sute de persoane (și nu putem decât să regretăm ca, între acestea, nu s-a aflat - fie și doar ca observator - cunoscutul d. Paul Everac). D-sa ar fi avut ocazia să înregistreze unanimitatea exemplară, absolut liberă, în care participanții ne-au delegat să adresăm Presedinției Române, Guvernului Român, Bisericii Ortodoxe Române, Ministerului Culturii și Cultelor precum și Institutului Cultural Român, apelul de a reexamina paguboasa decizie a consacării anului 2006 unui invadator al pământului strabun, împăratul Ulpus Nerva Traian, și să propunem înlocuirea acestei sărbătoriri (cel puțin străinii, umiltoare!) cu firească și legitimă comemorare a eroiceii figuri a regelui Decebal care, chiar dacă a fost înfrânt în inegală confruntare cu invadatorul străin, reprezintă - alături de alți eroi de frunte ai istoriei noastre - simbolul ideii de luptă pentru neamțarnare.

Sunt nevoit să insist asupra acestui termen: „neamțarnare”, pentru că - în întregul proces actual al invectivării punctului de vedere care cere o reconsiderare a concluziilor cu privire la istoria noastră veche, incluzând opoziția la o „sărbătorire” națională și internațională profund eronată - nu este vorba nici pe departe de o chestiune personală (cum încearcă vicios dl. Everac să prezinte lucrurile în articolul său), ci de o chestiune de principiu cu conotații și, mai ales, cu urmări dintre cele mai semnificative pentru viitorul obraz al națiunii române în plan european și mondial. Tocmai de aceea voi lăsa deoparte lamentabilele atribute pe care iscusitul dramaturg al vremurilor apuse se simte îndreptătit (de cine?!) să mi le atârne ca persoana și mă voi referi la chestiunile de principiu.

În finalul articolului său, autorul își ia libertatea

de a cataloga punctul nostru de vedere (al nostru, al tuturor iubitorilor istoriei traco-geto-dacilor) drept o tendința de „a ne rupe de întreaga Europa“ (?!?) și care, citez: „...ne taie craca europeană de sub picioare“...!! Sunt nevoiți să-i reamintesc autorului acestor rizibile afirmații că Uniunea Europeană este formată, astăzi, din popoare INDEPENDENTE care își respectă independența actuală, „neafirmarea“ istorică și tradiția națională proprie, în procesul unei unificări EGALE și BILATERAL AVANTAJOASE. Dacă dl. Everac crede că trebuie să se considere membrul unei națiuni care n-a coborât încă din copac și careia i se poate „taia craca de sub picioare“ în procesul saltului hipnotic, obsesiv, de pe o cracă pe alta (!), asta rămâne o opțiune pur personală și o poate pune alături de recenta sa declarație cum că încă se considera, „un nostalgic“. Nostalgic după un sistem comunist (citez): „...în care constrângerea a funcționat pozitiv întru ... – (nici mai mult, nici mai puțin!) - ... un...progres moral-social“, sistem social opus celui european - (masochista, strasnica recunoaștere!); vezi articolul Paul Everac, „N-AM CE FACE CU LIBERTATEA“, în revista „ARGES“, august 2005).

Cum actuala generație, dimpotrivă, are ce face cu libertatea (!), credem că există și un drept istoric, și unul moral pentru a pretinde că, prin reexaminarea obiectivă a izvoarelor istorice, prin examinarea probelor materiale si prin coroborarea ultimelor concluzii la care ajung valorosi savanți de binemerita apreciere internațională, sa i se restituie spațiului Carpato-Istro-Balcanic rolul fundamental în determinarea istoriei străvechi a Europei și, tocmai prin aceasta, sa îi fie recunoscută nu calitatea de „invitat în Europa“ ci dreptul autentic, istoriceste dovedit, de a fi în inima Europei.

Dl. Paul Everac încă se dorește - la respectabila sa vârstă de 82 de ani, din care două treimi au fost dedicați proslăvirii comunismului românesc – un... (ca sa citez din titlurile pieselor sale): un... „Căpitan de Contor“!.. Numai că venerabilului (ca vârstă) autor îi lipsește acum nu doar capacitatea de a mai citi ce scrie pe contor, dar chiar și aceea de a-și reaminti unele date elementare; (or, poate, nici n-a apucat să le parcurgă, la timpul lor?!). Se pare că d-sa a ramas la legendele propuse școlarilor cursului elementar, peste care a suprapus de-a valma uimirea încercată când a devenit director de oficiu cultural la Venetia. Acolo, în Italia, suprapunând în închipuire Forumul Roman cu tabara legiunii a V Macedonica, cantonată la

Parolissum și pierzându-și vagile amintiri în vizitele turistice printr-o peninsulă semănată într-adevăr cu numeroase și pregnante vestigii ale culturii etrusco-romane (și bine puse în valoare de actualii stranepoți ai acelei culturi!), d-sa a suprapus aceste impresii celor văzute la vremea pantalonilor scurți, acelea ca Poporul Român, - așa i se spunea! - s-a născut din... cei doi mari barbati, Traian și Decebal!.. Copil de pripas, necajit de originea vegetală, nazuind omeneste sa se simta tras ca prin inel dintr-o sorgintă mai „nobila“ și dovedind că nu si-a cunoscut niciodată strabunii, iată ce își închipuie dl. Paul Everac - și nu numai d-sa - ca au adus (!) pe pamântul Dacilor aprigii (și incultii) legionari ai Imperatorului Traian (citez): „...o școală superioară de elocință, o școală și un corp solid de drept, o artă militară neegalată, un urbanism civilizator al bailor (sic! .. fara nici o gluma, chiar așa scrie distinsul dramaturg...)...și rețelelor de apă, o arhitectură civilă ieșită din comun, un stil rafinat de viață patriciană, un teatru, o poezie lirică și epică neasemuită modulând limba și simțirea pînă azi (a cui limba și a cui simțire?!). Apoi cele mai solide drumuri, poduri, unelte de război....., sarcofage, o uriasă gліptotecă (adica o...uriasă „colecție de pietre prețioase“, n.n.), grădini, stadioane, arcuri de triumf, coloane, castele și tot ce poate închipui o viață civilă și publică la nivelul cel mai înalt...“!

Sa citești și sa te crucești, nu alta: sa juri ca dl. Everac nu e altceva, astăzi, decât reîncarnarea celui de-al... cincilea corifeu al Scolii Ardelene de acum două secole!... Aceia, (lipsiți și de datele actuale ale istoriografiei, și de cele puse în lumina - între timp - de arheologie, și de coroborarea interdisciplinară cu care studiile noi, într-o epocă a computerelor, descoperă adevărul dincolo de șapa și lopata), gândind pe atunci cu privire la „originea latină“ a neamului lor, aveau cel puțin șcuza că, lideri ai unor români total lipsiți de drepturi pe propriul lor pământ, urmăreau în fapt obținerea de avantaje politice și sociale prin clamarea unei „descendente“ dintr-un Occident tributar Vaticanului Catolic (acesta „supervizând“ și mișcările Imperiului Austro-Ungar din care făcea parte Transilvania). Le recunoaștem meritul și câștigul de moment, după cum se bucura de toată prețuirea și efortul cronicarilor dinaintea lor, cei care, intuind europenismul structural al românilor încercau să-l pună pe seama altei origini decât cea pretinsă de neamurile înconjurătoare lor. Stim bine în ce măsură clamarea înruderirii cu influențele populare

„romanice“ din vestul european (înrudire reală, de nimeni contestată!) a jucat un rol politic pozitiv în confirmarea europeană a unei Românie Unite, atât la mijloc de secol XIX cât și la început de secol XX.

Dar să rămâi, - în anul 2006! - la mentalitatea de mucava a dictionarului lui Laurian și Massim care concluziona că, trăgându-se mușai din legiunile romane, românii trebuiau să creadă că termenul „clește“ derivă din... latinul „forceps“ (?!), asta echivalează cu a-i da crezare minutiosului creator de conflicte dramatice Paul Everac care, oricât ar ieși la rampă, nu va putea să dea niciun temei perorației gratuite de mai sus. Îi sugeram să folosească lunetele Observatorului astronomic din București: poate va reuși să ne indice unde anume se afla, în pământul Dacilor, urmele „scolii superioare de elocință și ale corpului solid de drept“ introduse de... legionarii și auxiliarii așa-zis „romani“ (în fapt: o adunătură eterogenă de mercenari, bine exercitați militar, dar de regulă inculti și eclecticți, recoltați din mai toate provinciile imperiului!).

Se pare că-i este complet străina d-lui Everac compoziția unor foarte importante și masive legiuni „romane“ care au ocupat și s-au cantonat în Dacia, cum au fost - de pildă - Legiunea a V-a Macedonică (formată din moesieni și balcanici, adică traco-geți!) sau a XIII-a Gemina, de pe Dunare (formată din iudaici), etc. (Dl. Everac ar fi putut pune mâna pe Getica lui Vasile Pârvan, Dacia lui Hadrian Daicovicu, Dacia Preistorică a lui N. Densusianu, Daco-Getii în Imperiul Roman a lui I.I. Rusu - și îi mai putem indica o bibliografie cu alte circa 40 de titluri care l-ar fi scutit de gafă inexcuzabilă de a socoti legiunile care au invadat Dacia drept „civilizatoare“!). Cât de „inegalată“ era arta militară a legiunilor de până la războiul din 101-102 e.n. o confirmă usturatoarele înfrângeri suferite de trupele lui Opius Sabinus sau de cele ale lui Tetius Iulianus, culminând cu binecunoscutul adevărat tribut în bani și meseri constructori pe care Imperiul, sub Domitian, a ajuns să-l plătească „primitivului“... Decebal! Cât despre „urbanismul civilizator al bailor și rețelelor de apă“, ca și cel al arhitecturii civile sau al „stilului rafinat de viață“, îi recomandăm d-lui Everac să examineze ultimele studii privind posibilitatea ca toate acestea să fi existat în Dacia înaintea venirii legiunilor lui Traian, ca firesc reflex de evoluție și inter-contact social; se pare că dl. Everac n-a auzit niciodată despre planurile aproape împlinite ale unor mariaje „regale“ între familia conducătorului dacilor,

Cotisso, și familia lui Octavian Augustus (care n-ar fi putut fi imaginate dacă nivelul curții regale dacice ar fi fost aproape de primitivismul pe care-l clamează autorul „Ferestrelor Deschise“); se pare, de asemenea, că nici n-a pucat să-l citească pe Cassius Dio ale cărui referiri repetate spun că, în afara de prizonieri și meseri trimiși „de la Roma“, în Dacia lui Decebal și a predecesorilor săi se refugiau o serie de militari romani dezertori și o serie de meseriași pricepuți. Unde? În pustie?! O „pustie“ atât de bogată, încât doar din partea găsită a tezaurului dacic, legiunile lui Traian au jefuit și au dus la Roma atâtă aur, argint și bogăție, încât au fost ridicare cu acest faimos banet Forumul lui Traian și monumentul de la actualul Adam Clisi, ca să nu mai vorbim de finanțarea celor 123 de zile de banchete și sarbătoriri imperiale sau de „premiul“ dat fiecăruia dintre sutele de mii de militari ai legiunilor, până și celor din cohortele auxiliare. Ei bine, dl. Everac pretinde - dimpotrivă! - că romanii aceia, spoliatori faimoși ai bogăției Daciei înfrântei temporar, ar fi... îmbogățit-o de fapt, până și cu o fantasmagorică „uriasă gliptotecă“! Citind perorația everacă, ti se pare că-l auzi pledând pe însuși purtătorul de cuvânt al lui Traian!

Vom aștepta cu neobosită răbdare ca dramaturgul mascat astăzi în pamfletar, să ne arate unde sunt în Dacia „grădinile, stadioanele, arcurile de triumf“ daruite de... romani? Unde altundeva decât în prolifica sa fantazie?!... Persiflând cu aer de jupân ajuns la placinte cam ce crede d-sa ca au „găsit“ romanii în Dacia și citând din ferfenităta memorie ceea ce i s-a povestit în școala primară, fostul director delegat la Venetia pretinde că aici erau, atunci, doar... „...vase și cioburi cât de cât înflorate, dar nici o așezare epatantă, câteva cetăți pe creste de dealuri, pilonii rețezați ai unor sanctuare de rit necunoscut...“ Asta dovedeste cu prisosință că l-a sărit la lectură nu numai pe Ptolemeu, a cărui hartă indica la Nord de Dunare zeci de notabile localități dacice, între care faimoasele Sarmisegetuza, Appulu, Potaisa, Napoca, Porolissu, Tibiscu și Berzobia - ca să amintim doar câteva care existau cu certitudine înaintea cantonării acolo a unor tabere militare romane - cât și explicația arheologică repetată că, la baza marilor așezări actuale, se afla, în fapt, vatra străvechilor așezări dacice pentru că, în mod logic, a avut loc o continuitate constructivă tocmai în locurile cu verificată protecție împotriva catastrofelor naturale și, de regulă, chiar cu folosirea materialelor de

construcție deja existente, provenite din construcțiile antice! Inutil să-i reamintim pamfletarului de circumstanța că în Munții Orastiei funcționa, cu mult înainte de venirea romanilor, unul din cele mai înfloritoare centre metalurgice ale Europei, ca tot acolo „sanctualele de rit necunoscut“ codificau cunoscute științifice, sau ca în Munții Apuseni era în plină înflorire o industrie miniera de extragere a aurului, argintului și cuprului care explica în cea mai mare parte bogățiile legendare ale Dacilor; râvnite și, în cele din urmă, jefuite sistematic de „civilizatorii“ sosiți sub flamura Romei..!

Cât despre „matca Traco-Geto-Dacilor“ și continuitatea acestora tocmai pe vatra socotită astăzi locul de bastina al proto-indo-europenilor; dacă nu cunoaște nici macar celebrul citat al lui Herodot care aprecia, cu sase secole înainte de venirea legiunilor lui Traian, ca „neamul Tracilor e al doilea în lume, ca număr, după Inzi“, nu trebuie să ne mire că dl. Everac n-a auzit despre ultimele constatari ale unor savanți europeni, cum sunt M. Diakonov, Collin Renfrew, Kalevi Wiik, Gray, Atkinson, etc., care astăzi atestă cu argumente temeinice teritoriul Carpato-Istro-Balcanic drept leagan al indo-europenismului și centru al miscării centrifuge milenare a diverselor triburi din această etnie.

Să fie vorba, în cazul înspumatului efort pamfletar al d-lui Everac, numai de amnezie și ignoranță?

*

Ne aflăm într-un moment de cumpănă, de substanțială modificare a conceptelor istorice tradiționale, cele care - între altele - au expediat etnia Românilor pe palierul unor „poporașe nou-apărute undeva pe la început de Ev Mediu“, rezultate din slinoasa tăvăleală a unor neamuri mai - pasămite - „arătoase“, nu numai ale antichității ci, pro-domo, ale unora apărute pe scena centrală și sud-europeană tocmai în perioada premedievală (cum sunt, de pildă slavii, bulgarii și maghiarii). O serie de personalități cu reală sau îndoielnică alură academică și universitară românească, dincolo de cercetările lor sărăcite vreme de cinci decenii prin natura totalitară a regimului sub care au viețuit, au apucat să se pronunțe ca atare într-un timp în care interesul supra-statal era orientat către o cât mai mare limitare în țările cotoprite a sentimentului național. Opinia lor a fost înregistrată, tipărită, „oficializată“, se găsește în biblioteci; și tocmai de aceea manifestă ei, astăzi, o explicabilă rezistență la demolarea teoriilor, ba chiar și a aberațiilor pe care le-au exprimat cândva. De ce?

Pentru că, o dată cu această demolare, ar avea loc și, pasămite, eliminarea lor din câmpul științific în care și-au exersat efortul. Încă dispăre tot ce le-a rămas: prezența de odinioară. Propriile lor opere au cultivat legenda plăcută ochilor și urechilor dominanților, legendă potrivit căreia Dacia erau, colea, o mână de triburi primitive de ciobani, agricultori și - din când în când - un fel de briganzi, locați pe... „teritoriul de astăzi al României“ și mai cu seamă pitiți prin munți (!), niște gentilici pe care doar o invazie străină (!) îi putea sălta istoricește de la nivelul (îl cităm pe dl. Everac): „de trei ulcioare și trei ruine“ ...! Probabil că în felul ăsta „lăudându-și“ neamul, dl. Everac a repetat papagalicește și la Veneția, în scurtul său periplu cultural; iar astăzi l-ar cuprinde rușinea să recunoască realitatea care-i contrazice vehement eroarea.

Dar îi cere cineva, i-a cerut cineva în mod expres d-lui Everac că, în numele peștritei sale experiențe profesionale de: socotitor, cantaragiu, muzeolog, juriscult, șef de protocol la curtea comunistă, director TV (repede „eliberat“ din motive de incompetență), scriitor și regizor pro comunist, acum și pamfletar pe teme de istorie, să... sără în apararea setei ministeriale românești de a sarbatori, în 2006, un invadator al Daciei?!

Cu certitudine, memoria istorică latină îl considera pe Ulpius Nerva Traian unul dintre cei „cinci împărați buni“, mai puțin blestemat politic și care își datorau „meritul“ victoriilor și cuceririlor violente de noi teritorii care sa hraneasca înflorirea Romei. Nu ar surprinde sarbatorirea lui și astăzi, la Roma; dar nici francezii și nici englezii nu încing chindii naționale pentru cinstirea romanilor care i-au subjugat pe celti și britoni; nici germanii nu închina halbele într-o amintirea legiunilor romane. Grecii, arabii și evreii, care au trait sub jugul Romei mult mai mult decât Dacia, se gândesc azi - pe buna dreptate - nu la sandaia romana, ci la propriile lor tradiții. De ce doar printre români, astăzi, în flagranta opozitie cu noile date revelate de un concert științific multidisciplinar, unii mai cultiva retrograd aceleasi legende favorabile altora, nu numai mincinoase istorice, dar cu certitudine dezavantajoase locului pe care Poporul Român este îndreptatit să-l ocupe astăzi pe scena europeană și mondială?!...

Dr. NAPOLEON SĂVESCU
Președintele Societății „Dacia Revival“
New York, 24 martie 2006

GENERALII LUI DECEBAL

Dan Oltean

(Continuare din numărul trecut)

Statui de generali daci amplasate în Forul lui Traian, statui mutate apoi pe Arcul de triumf al lui Constantin cel Mare.

RĂZBOIUL PROVOCAT DE NEBUNIA GEȚILOR (146 ȘI 156+158 d. Ch)

Prima generație a urmașilor generalilor lui Decebal se ridică și ea la luptă în mai multe etape pe timpul împăratului Antoninus Pius. Ceea ce s-a întâmplat în anul 143, când daci din afara provinciei și dacii dinăuntru pustiiesc tot ce prind în cale este catalogat de romanul Aelius Aristide ca un “război provocat de nebunia geților”. Și Historia Augusta vorbește despre acest război: “...gubernatorii și generalii săi supuseseră pe germani, pe daci, pe iudei și multe alte neamuri revoltate” (Antoninus Pius, 5, 10). Între 157-158 războiul se reaprinde în așa fel încât chiar împăratul este nevoit să vină pentru a se lupta cu dacii. Reușește pînă la urmă să restabilească ordinea și își ia

titlul de Dacicus Maximus.

Luptele cu prima generație de urmași ai generalilor lui Decebal au fost foarte dificile. Numai așa se explică de ce doi guvernatori ai Daciei ridică altare la Sub Cununi, în inima Munților Orăștiei, în cinstea zeului Apollo și a zeiței Victoria Augusta.

De această dată dacii au luptat singuri contra romanilor. Peste cîțiva ani îi vom avea aliați cu germanicii. Urmările acestui război sunt comparabile cu cele din 117-118.

DUBLUL PERICOL (167-170 d. Chr.)

Triburile germanice atacă întreaga frontieră nordică a imperiului. Pe traseul dunărean se aliază cu dacii din afara

provinciei romane. Guvernatorul provinciei Dacia, Claudius Fronto, cade în luptele cu dacii. Împăratul filosof Marcus Aurelius îl cinstește printr-o statuie ridicată în Forul lui Traian. Evenimentele ating proporții apocaliptice, cînd nu numai invazia triburilor germanice amenință imperiul, ci mai ales ciurma face ravagii. În 167-168 ea zguduie din temelii imperiul. Împăratul filosof și legiunilor sale decimate le trebuie sc nu mai puțin de 4 ani pentru a restabili pacea la granițele nordice.

Situația din Dacia este atît de gravă încît trupele existente la acel moment nu-i mai pot face față. Este adusă încă o legiune și amplasată pe teritoriul actualului oraș Turda. Legiunea V Macedonica trebuia să apere granița nordică a Daciei, atît de greu încercată, și să vegheze accesul, pe

Valea Arieșului, către minele de aur din Munții Apuseni. Invazia dacică din 167-170 a fost totală, ea resimțindu-se pretutindeni în provincie. Chiar și locuitorii din Munții Apuseni, cei din vecinătatea minelor de aur, ajung să-și îngroape tăblițele cerate în fostele galerii dezafectate. Este vorba de cele 25 de tăblițe cerate pe care sunt înscrise privitoare la contracte de închiriere, vînzare sau de împrumut. Ele au fost descoperite în galeriile de la Roșia Montană. Cel mai vechi asemenea document datează din 6 februarie 131, iar cel mai recent din 29 mai 167.

Invazia daco-germanică prinde totul în calea sa. Nu scapă nici capitala Daciei, Ulpia Traiana, ale cărei cartiere mărginașe sunt incendiate. Dacii și germanicii ajung pînă aproape de inima capitalei, căci cu acest prilej este incendiat chiar templul zeului Liber Pater. În inscripția depusă de cel care l-a refăcut pe cheltuiala sa se vorbește despre “hostes” care au distrus templele. O altă inscripție de la Ulpia Traiana amintește despre faptul că locuitorii capitalei au trecut printr-un “dublu pericol” (ancipiti periculo) în acei ani. Dublul pericol se referă evident la primejdia reprezentată de atacul combinat al dacilor și germanicilor.

DACIA A FOST PIERDUTĂ PENTRU IMPERIU (170-270 d. Chr.)

Ceea ce nu reușește prima și a doua generație de urmași a lui Decebal, izbîndesc generalii din a treia și a patra generație. Între 170 și 270 acești conducători ai dacilor, aliați cu goții, izbutesc să măture stăpînirea romană de la nordul Dunării. Evenimentele se precipită în această zonă și totul culminează cu triumfurile

militare dacice din 245-247 și mai ales din 270. O mare lovitură de imagine în epocă o dau costobocii, un trib dacic din nord, care grație măiestriei conducătorilor militari, devastează de la nord la sud imperiul roman ajungând pînă în apropierea Atenei. Invaziile se succed la intervale mult mai scurte de timp decît înainte. Între 184-185 împăratul Commodus "...a restabilit stăpînirea în Dacia". Lupte grele cu dacii și cu aliații lor se duc și vremea împăraților Macrinus și Maximinus Trax.

În perioada 245-247 carpii reușesc iarăși să pustiască întreaga Dacie. Din inscripțiile ajunse pînă la noi știm că de la Apulum au luat chiar prizonieri. C. Valerius Serapio dedică lui Iupiter un altar pentru că l-a ajutat să "scape din captivitatea carpilor". După doi ani de confruntări singeroase împăratul Filip Arabul reușește pentru scurt timp să restabilească pacea.

Luptele se reiau însă între 250-251 sub împăratul Decius, care deși se proclamă "restitutor Daciarum" sfîrșește prin a fi ucis de goții aliați cu dacii undeva pe teritoriul Dobrogei în iunie 251. Evenimentele sunt atît de grave încît chiar împăratul cade în luptă. Nu este decît preludivul căderii stăpînirii romane sub asediul dacic și gotic din anii 257-270.

Tot ce am descris pînă acum, folosind sursele istorice existente, sunt urmările faptelor de arme ale generalilor lui Decebal. Moștenirea regelui dac este foarte prezentă în epocă. Numărul mare de daci care își iau în această perioadă conghenul Decebalus este o dovadă de netăgăduit. Însă cel mai puternic argument al moștenirii lui Decebal în rîndul militarilor de origine dacică este chiar generalul Regalianus.

"Regalianus a fost un bărbat renumit în arta militară... fiind potrivit pentru conducere; se trăgea din poporul dac. Și după cum se crede, era rudă cu Decebal însuși" (Regalianus, 10). Nu avem certitudinea absolută că Regalianus se trăgea cu adevărat din neamul lui Decebal. Tot ce putem afirma cu precizie este că în epocă (sec. 2-3) exista un cult deosebit pentru regele Decebal. Acest cult nu mai putea fi ocoltat de stăpînirea romană de vreme ce chiar un împărat îl afirmă cu tărie. Până acum au ajuns la noi 11 nume de soldați care și-au luat cognomenul de Decebalus.

Aria de răspîndire a acestui nume este foarte mare, întinzîndu-se din Britannia, pînă în Moesia și Pannonia. Cei mai mulți Decebalus provin însă din Roma (6 la număr). Nu cu mult timp în urmă s-a găsit dovada că un asemenea soldat îl venera pe Decebal, chiar în Dacia, este vorba de Decebalus Lucius de la Germisara.

b) Galerius

Este al doilea general de origine dacică care ajunge împărat. Mama sa provine din satul Romulianum. Cariera sa este legată mai ales de victoriile militare. Ca urmare a acestor izbânzii, la 21 mai 293 devine Caesar, iar în 1 mai 305 Dioclețian, abdicînd, l-a proclamat Augustus pentru partea de răsărit a Imperiului. Despre acest împărat sunt de reținut două fapte de importanță deosebită: mai întîi că mama sa Romula era o "preoteasă a zeilor de munte care aducea sacrificii în fiecare zi și-i primea pe slujitorii săi la mese și ospete" (Lactantius, De mort. persecut., 23, 5). Așadar, împăratul a crescut în cultul zeilor dacici, cult inoculat de timpuriu de mama sa.

În al doilea rînd împăratul este acuzat de detractorii săi, în special Lactantius, că ar fi dorit să impună un impozit tuturor cetățenilor romani, fapt care nu s-ar fi petrecut pînă atunci. Cam la fel a intenționat să procedeze, desigur în batjocură, Decebal atunci cînd a negociat

condițiile păcii cu Domițian.

Concluzii:

Dpă anul 106 generalii lui Decebal și urmașii acestora au provocat Daciei romane nu mai puțin de 27 de ani de războaie. Atît însumează "războaiele dacice" purtate contra romanilor din provincie de acești generali ale căror nume nu le cunoaștem. Riposta lor dărză în cei 164 de ani de ocupație a dus la retragerea armatei și administrației romane la sud de Dunăre.

Dacă celor 27 de ani de războaie le adăugăm și anii de refaceri, ani în care romanii au trebuit să reclădească ceea ce au distrus armatele acestor generali, ajungem cu îngăduință la o cifră dublă, la 54 de ani. Prin urmare, în Dacia, 1/3 din durata întregii stăpîniri romane au fost ani de războaie și ani de ștergere a urmărilor distrugerilor. În aceste condiții ne explicăm cu ușurință de ce a rezistat atît de puțin stăpînirea romană aici.

Generalii lui Decebal au reușit să distrugă templele romane, să incendieze orașele și să captureze prizonieri romani. Doi guvernatori ai provinciei sunt uciși în luptele din 117-118, respectiv 167-170. Un împărat roman cade în luptele din 251 pe teritoriul Dobrogei.

În timp ce acești generali daci reușesc să alunge stăpînirea romană dincolo de fluviu, alți bravi urmași ai lui Decebal izbutesc să urce pe tronul imperiului roman și să răstoarne roata istoriei. Regalianus care pretindea că se trage din neamul lui Decebal și Galeriu a cărui mamă se închina zeilor daci, ajung împărați acolo unde în urmă cu 200 de ani domnea Traian.

Generalii lui Decebal au făcut ca stăpînirea romană din Dacia să fie efemeră și unul din acești generali, este vorba de Galeriu, a înlesnit ca stăpînirea creștină să fie perpetuă. Împăratul, la 30 aprilie 311 a emis primul edict de toleranță față de religia lui Christos.

GENERALI DE ORIGINE DACICĂ AJUNȘI ÎMPĂRAȚI LA ROMA

a) Regalianus

Despre acest împărat Historia Augusta scrie următoarele:

PLEDOARIE PENTRU DOCUMENTARE

Prof. Timotei Ursu

Consilier Științific al Societății

“DACIA REVIVAL INTERNATIONAL”

...Se apropie cu pași repezi al VII-lea Congres Internațional de Dacologie de la București; și se apropie într-un context neobișnuit, în care națiunii noastre, dar și opiniei publice mondiale, Ministerul Culturii și Cultelor din România le propune acceptarea falimentarei idei că românii sunt un popor decis nu să-și comemoreze eroii apărării independenței pământurilor străbune, ci, dimpotrivă, decis să-și celebreze invadatorii. Aceasta a fost (și este) o gafă monumentală, asupra pericolozității căreia plenuș celui de al VI-lea Congres (2005) a atras răspicat atenția, cu un an în urmă, propunând autorităților române reexaminarea nefericitei decizii de a se dedica anul 2006 “Cuceririi Daciei de către legiunile romane ale Împăratului Traian”.

Trebuie să admitem că o asemenea decizie “națională” nu poate fi superficial atribuită doar ignoranței vădite a unor consilieri culturali de ocazie or poștei febrile a altora de a stârni productivă orgolii prezidențiale românești prin invocarea, asociativă, a numelui “sărbătoritului” (împăratul roman TRAIAN). Nu!.. Cauza o formează peste două sute de ani de... rodnic complex național de inferioritate, sânguincios cultivat de succesiunile autorităților românești care, prin clamarea pentru poporul român a unei origini din flori (și cam din... patele grajdurilor legiunilor romane!) cerșeau lăcimos - ba și obțineau - “beneficiu de inventar” prin cancelariile politice ale Europei... Avem convingerea că Președinția, Ministerul Afacerilor Externe, Biserica Ortodoxă, Institutul Cultural Român, o serie de academicieni, istorici, profesori universitari și alți factori de educație națională, intuiesc perfect șubrezenia acelei decizii guvernamentale pripite și înțeleg că, nici prin învrăjpire și nici prin “anulare” abuzivă nu s-ar mai putea atenua acum dauna iminentă; ci prin compensare “echilaterală” a ceea ce este, la urma urmei, o luptă de idei.

Tocmai de aceea, recent, Societatea “DACIA REVIVAL”, principalul organizator al Congreselor anuale de Dacologie, s-a adresat din nou d-lui Traian Băsescu, Președintele României, de astă-dată

cu rugămintea să accepte Patronajul de Onoare al Congresului al VII-lea din iunie, dedicat generic personalității celui care i-a condus pe compatrioții săi în eroica luptă cu invadatorii străini, marele rege dac Decebal.

Având în vedere deschiderea internațională a Congresului, Societatea s-a adresat - de asemenea - d-lui Mihai Răzvan Ungureanu, Ministrul Afacerilor Externe, propunând ca, în baza Hotărârii 592 a Guvernului României privind (cităm): “sprijinirea activității românilor de pretutindeni și a organizațiilor reprezentative ale acestora” - și având în vedere faptul că “Dacia Revival International” este una din cele mai active organizații culturale ale românilor de peste graniță - Ministerul Afacerilor Externe să co-sponsorizeze și să monitorizeze activ lucrările acestui Congres.

Invitații similare, nu numai de participare, ci și de colaborare, sunt în curs de adresare Institutului Cultural Român, Bisericii Ortodoxe Române și Academiei Române.

Acceptarea acestor invitații, în numele unei atitudini de sprijinire echilaterală a confruntării de idei, presupune din partea tuturor participanților noștri, a celor care prezintă comunicări ca și a celor care se înscriu la cuvânt, o atitudine urbană, o atentă cântărire a punctelor de vedere, opinii care trebuie să se bizuie cu evidență pe tăria argumentelor științifice și nu pe auto-presupusul farmec al pasiunilor, chiar dacă dinspre tabăra unor adversari (frustrați sau neinformați) ai acțiunilor din ce în ce mai ample ale Congresului de Dacologie s-au catapultat recent (și în mod vizibil: coordonat!) bulgări de zăpadă care se.. visau ditamai obuze nimicoare...

Acest îndemn la auto-cântărirea eficienței opiniilor proprii se referă nu numai la tonul (și tonusul!) general: argumentația științifică trebuie să devină condiția de bază nu numai a celor mai valoroase comunicări, ci condiția de acceptare a fiecărei comunicări în parte. Salutara Mișcare Dacologică Românească, una din expresiile pozitive

ale patriotismului autentic, cuprinde astăzi, în țară și peste granițe, zeci de mii de aderenți, toți aceștia convingși că eforturile lor de cercetare (sau chiar doar adeziunea la promovarea cercetărilor celorlalți) este o modestă contribuție, dar nu neglijabilă, la progresul științei românești, la părăsirea coperților pseudo-academice între care orgolii științifice meschine sau chiar direct opuse intereselor generale ale românilor au înghesuit și încâtușat vreme de două secole, prin cvasi-generală acceptare, neadevăruri flagrante. Mișcarea Dacologică nu năzuiește la o “altă istorie”, ci la beneficierea de o istorie rescrisă în spiritul adevărului. Acest “spirit al adevărului” înseamnă nu înțepenirea în cutume depășite, ci deschiderea efectivă înspre o cât mai largă examinare, incluzând examinarea unor noi ipoteze atunci când acestea sunt fundamentate pe adevăruri și demonstrație.

Există astăzi mii și mii de cercetători români profesioniști - istorici, arheologi, paleontologi, bibliografi, specialiști în studii pluridisciplinare - care știu că informația de care au beneficiat în cursul educației lor de specialitate din trecut era doar parțială și adeseori falsificată, strunjită de criterii pur politice locale sau, dimpotrivă, potrivit unor interese străine; ei sunt gata să preia și să dezvolte orice sugestie care deschide o nouă breșă către adevărul folositor nației lor și, în general, științei contemporane; cu o singură condiție: aceea a fundamentării pe o documentare adecvată.

Nu există știință în afara dovezii sau a demonstrației convingătoare.

În acest sens, se impune o modificare structurală și a modului în care participanții la congresele de dacologie apreciază propria lor contribuție. În mod firesc au fost salutate, până astăzi, eforturile tuturor celor care, cu bună intenție, s-au arătat interesați de studiul istoriei naționale, în special în cercetarea istoriei noastre vechi, domeniul cel mai scufundat în ceața confuziilor. Dar până și Iadul - se spune - e podit cu bune intenții. Cădem că este momentul traversării de la entuziasm la eficiență; de la cantitatea cercetărilor neprofesioniste la calitatea unei selecții de eforturi cu evidență rodnică.

Fără îndoială, nu vor putea dispărea peste noapte acei - din fericire puțini! - pe care doar vanitatea, “setea de aplauze” (conștient nemeritate!) îi îmboldește să emită veritabile bazaconii sau fărâme de adevăr lipsite total de armura consultării domeniului de specialitate; prezența lor, cam în toate domeniile activităților umane - adică tipul de individ care “se vârdă pentru a se afla în treabă” - este un

fenomen social paralel și trebuie înțeles ca atare. (Unii dintre aceștia, specialiști apreciați în profesiile lor de bază, s-ar simți extrem de incomodați dacă un te-miri-cine, apărut din-pământ-din-iarbă-verde și care în mod vizibil nu cunoaște nici măcar abecedarul acelei profesii, ar năvăli pretinzând să le dea lecții!..) Dar o parte a “colegilor noștri”, atunci când se aventurează în domeniul istoriei se simt astăzi pe un fel de pământ al nimănui și al tuturor; încă necălcat, numai bun de iscodit basme și fantasmе, fără să priceapă că fumul vreascurilor lor va ascunde și va înăbuși (discreditând!) și recoltele veritabile ale altora; ignoranța lor, naivitatea puerilă, superficialitatea informării, dorița de a epata cu orice chip, incapacitatea de a se auto-cenzura și de a se supune studiului real, asiduu, toate acestea vor deveni... calul de bătaie al criticilor, al atacurilor celor care doresc să țină studiul istoriei în loc: în locul în care au bătut drept pietre de hotar propriile lor concluzii. Și care, firește, vor generaliza atacul la întreg, folosind spre exemplificare flagrantele erori ale unor extreme.

Au început să sosească, gata redactate, o serie de comunicări propuse Congresului al VII-lea. O primă observație sugerată de o parte a lor este aceea a nerespectării unor condiții formale, elementare, dar obligatorii pentru definirea unei opinii puse pe hârtie drept: COMUNICARE ȘTIINȚIFICĂ. Una din aceste condiții este concentrarea pe un singur subiect: teza propusă spre demonstrare și nu divagarea prin toate coltoanele colaterale: o comunicare științifică este prezentată unei comunități avizate aprioric asupra contextului general. Și nu e doar o chestiune de câștig de timp (absolut dorit și acesta la o sesiune științifică cu mai mulți prezentatori de comunicări!), dar chiar o dovadă a lipsei de respect pentru colegi, când li se repetă ostentativ acestora tot felul de locuri comune, de parcă susținătorul “comunicării” s-ar adresa unor neofiți!

Tot între criteriile formale obligatorii pentru o comunicare științifică se înscrie indicarea bibliografiei; nu indicarea unei “bibliografii generale”, ci trimiterea bibliografică referențială, de amănunt (cu indicarea autorului, a titlului lucrării, a ediției și a paginii) de fiecare dată când ipoteza susținătorului de comunicare face apel la subiectul respectiv, tratat, prezentat sau doar abordat anterior de către altcineva; și, firește, când se face referire la un “izvor istoric”. Această trimitere bibliografică este obligatorie nu numai din criterii de etică științifică, ci constituie indicarea

profesionalismului autorului care, prin această indicare, “acceptă verificarea surselor sale de informare”.

Am denumit cu îngăduință drept “naivitate” superficialitatea unor comunicări. Cel mai frecvent “naivitatea” rezultă din lipsa documentării de specialitate, deși țara e împânzită de biblioteci iar computerul (“calculatorul”, cum continuă să i se spună, inadecvat, în România) și Internetul - sunt astăzi facilități la îndemâna oricui ar dori să facă cu adevărat treabă. Nu e suficient să începem să fantazăm “științific” pe o margine de povestire intercalată literar (sau doar colocvial) într-un anume text istoric. O să dau doar câteva din exemplele simple care demonstrează cum se ajunge de la o... “legendă” (chiar citată între “izvoarele istorice”) la sfărâmurile de adevăr care, prin grămada lor de cioburi, riscă să rănească grav adevărul însuși; și cum și de ce, din punct de vedere științific: “...nu tot ce zboară se mănâncă”!...

De pilda: e frecvent citat de noi, “iubitorii de Geți”, fragmentul în care Diodor din Sicilia (Bibl. Ist. XXI,12, 4-6) “relatează” admirativ ospățul la care regele get (învîngător!) Dromichetes (?) își invită prinșii macedoneni (Lisimah și căpeteniile armatei acestuia), servindu-i separat, în vase de argint, spre deosebire de propriii săi supuși, serviți pe table sărăcăcioase de lemn, numai pentru a le demonstra pilduitor “oaspeților” că era ilogică pornirea lor de a ocupa o țară mai săracă! ...Îmi amintesc de o “comunicare” a unui entuziast care, cu vreo două decenii în urmă, propunea fragmentul drept piatră de temelie a concluziei că Geții (deveniți între timp... Români, și anume Români obligați să facă o sălbatică economie de curent electric, gaze și... apă de spălat!) au fost și au rămas, genetic, un neam sărman, regăsindu-se definitiv până și în versul eminescian: “..eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul!..” Asta, pornind de la un “document istoric”: Diodor din Sicilia!

Ei bine, aceasta însemna nu numai ignorarea sensului moralizator pe care Diodor îl atribuia înțelepciunii legendarului rege get, dar și... a fragilității “relatării” înseși: nu numai că Diodor din Sicilia, trăitor prin vremea lui Cezar, se referea în acest fragment la un Dromichetes care ar fi condus geții dunăreni cu... două secole și jumătate mai devreme, dar ospățul atribuit presupusului rege get este un evident “motiv literar comun” (cf. I.C.Crișan, Spiritualitatea Geto-Dacilor, Albatros 1986, pg.107), deoarece exact aceeași “relatare”

apare și la Herodot (în secolul V î.e.n.), înainte ca vreun Dromichetes să fi existat: la Herodot, regele înțelept este... grecul Pausanias iar cel căruia i se servește “pilda” este...Xerses, care se pregătea să invadeze Elada!

O altă comunicare - (doar “entuziastă” și.. mai recentă) - în nădejdea că va putea oferi omenirii proba indubitabilă a excepționalei calități a agriculturii Geților, ignorând numeroasele dovezi puse în evidență de cercetarea arheologică românească, de analizele de laborator efectuate pe numeroasele unelte agricole și marile cantități de grâne găsite în depozite carbonizate (ceea ce, prin caracterul de probă materială, se constituie în argument pluridisciplinar hotărâtor) etc., invoca drept dovadă “indubitabilă” doar un citat din Arrian (I,3,5), potrivit căruia armatele lui Alexandru Macedon, după ce au trecut Dunărea pentru a năvăli asupra Geților, ca să înainteze “..au fost nevoite să culce grâul cu lăncile înclinate”. Nimeni nu contestă nici autenticitatea rodnicei agriculturii danubiene getice, nici entuziasmul patriotic al semnatarului respectivei comunicări; decât că, transformarea unui posibil sprijin “literar” suplimentar, în “argument principal”, dovedea exact ceea ce subliniam mai sus: lipsa de documentare și ...naivitatea științifică. Arrian, un istoric care a viețuit și scris în secolul II e.n., referindu-se la un “fapt” petrecut cu circa cinci secole mai devreme, este credibil, mai ales în relatarea unor detalii contemporane lui, dar nu poate fi invocat drept literă de evanghelie când se referă la un trecut atât de (literar) “interpretabil”.

Științific vorbind, între faptul real și alegorie diferențierea trebuie să o opereze nu cititorul oarecare, ci cel care își asumă statutul de cercetător. Un bun exemplu în acest sens ne oferă însuși “Părintele Istoriei”, Herodot care, cu două milenii și jumătate în urmă, referindu-se la Zamolxes și la presupusul statut al aceluia de “fost sclav al lui Pitagora”, nu ezită să adauge de îndată că, “după părerea sa”(!), aceasta pare a fi doar o simplă legendă, deoarece Zamolxes ar fi trăit cu mult înaintea lui Pitagora. Ar fi posibil ca cineva, zicem noi, să-și irosească timpul pentru a căuta documentul - de negăsit! - al “eliberării din sclavie” a lui Zamolxes. Probabil însă că și “cercetătorul” respectiv, și studiul istoriei ar fi mai în câștig dacă s-ar examina ceea ce se află dincolo de caracterul “literar” al relatării lui Herodot, și anume filiația sugerată pe această cale alegorică,

între pitagoreism și zamolxism.

Și pentru că tot vorbim de Zamolxes și despre legenda (relatăată ca atare) a coborârii sale, pentru trei ani, "sub pământ" - să ne reamintim câți dintre colegii noștri, bătând munții și coclaurii Carpaților (plini-ochi de peșteri și văgăuni!) nu se străduiesc să "ateste" găsirea... Kogaionului, ba ici, ba colo, pe baza... identificării câte unei noi peșteri încăpătoare "care l-ar fi putut adăposti pe Zeu!", uitând că, în confirmarea ipotezei posibile a localizării legendarului Kogaion trebuie să primeze, științific, "dovada materială a unui mare complex cultural-științific". (Or, în acest sens, impresionantele dovezi relevate arheologic la Dealul Grădiștei nu au, până acum, un contra-candidat credibil pentru o altă localizare!)

Pentru că, prin bine cunoscuta reacție din Evul Mediu a Bisericii Catolice împotriva cultivării faimei împăratului roman Ulpia Nerva Traian - socotit unul din "marii prigonitori ai martirilor creștini" - au fost distrușe (sau, poate doar tănuite) numeroase documente privind perioada acestuia, inclusiv propria "istorie" a împăratului privitoare la războiul împotriva Dacilor, istoriografia românească este inerent îndatorată fie unor interpretări - mai mult sau mai puțin subiective - ale "Columnei Traiane" de la Roma, fie unor izvoare istorice (fragmentare și ulterioare), pentru identificarea cu un minim grad de nădăjduită exactitate a perioadei care ne interesează.

Am apreciat colegial nu numai o caldă, o elaborată, o greu muncită comunicare a unui confrate care, utilizând date din priceputa sa profesie de bază, năzuia să stabilească traseul trupelor romane ale lui Traian în cursul celor două războaie, după... "foliaj" (adică după aspectul frunzelor și al presupuselor esențe lemnoase, așa cum credea d-sa că le-a identificat în basoreliefurile Columnei de la Roma). Evident, studiul ar fi fost perfect justificat de existența (imposibilă) a unor suite fotografice, realizate pas-cu-pas în înaintarea Romanilor invadatori către inima regatului dac. Din nefericire (și această remarcă nu se referă doar la... frunzele pomilor), basoreliefurile Columnei nu sunt nici pe departe un "document autentic, de la fața locului", cum ne obișnuiesc suitele documentare fotografice moderne!... Ele nu sunt "reproduceri după natură", ci asimilări narrative vagi, din relatări, și anume: "propagandistic-artistice", realizate pentru un comanditar (Traian, care a cheltuit fonduri uriașe în cele două războaie

împotriva lui Decebal; nu e de mirare că autorii "operei" se străduiesc să sublinieze dificultatea celor două campanii!). Reliefurile Columnei sunt realizate "din auzite" și, evident, subiectiv, ani buni după încheierea costisitoarelor războaie romano-dace!... Se pot recolta de acolo interesante referințe privind detaliile vestimentare, de armament, de construcție militară romană sau din perspectivă romană; dar declararea umilă a Columnei Traiane, de către - altfel bine intenționați! - strămoși ai noștri, ba chiar de cercetători străini (Chicorius, etc.), drept "Document de naștere a Poporului Român", este nimic altceva decât o altă toxică înhămare la teza că actualii români, profitându-se de aparenta "identitate" dintre radicalul etnonimic indo-european *RMN cu "fălosul" titlu de ROMAN, n-ar fi altceva decât progeniturile chinuite ale eforturilor legionarilor pretins "latini" de... a preda femeilor dace, - rămase pasă-mi-te "fără bărbați"!?! - cunoștințe de... limbă latină!.. (Acesta poate fi, eventual, un "imaginar și atractiv motiv dramatic" pentru dramaturgi de tipul Paul Everac; dar nu și un raționament pentru oameni încă cu mîntea întregă.)

Însăși obsedanta invocare a lui Cassius Dio, nu referitor la noțiuni clare, recunoscute în epocă și coroborate de alte trimiteri contemporane, similare, ci la detalii... legendare, trezește - din punct de vedere științific - justificate rețineri, ba chiar reacții contrare.

Este bine știut că Dio Cassius nu a fost un MARTOR OCULAR al campaniei lui Traian în Dacia. El a scris, tot din relatări, câteva decenii mai târziu, în raport cu momentul faptelor prezentate atât de "detaliat", (era contemporan cu Ptolemeu). Mai mult chiar: nu deținem originalul operei lui Dio Cassius, ci doar "opera" unuia din copiii săi medievali mult mai târzii: din secolul XI, XIPHILINUS. (Pe acesta, cu bune argumente, o serie de cercetători îl bănuiesc că a inclus interpolări personale, precum cele ale lui Simion Dascălul în manuscrisul lui Grigore Ureche!). Dacă opera masivă a lui Cassius Dio poate fi considerată un document adiacent-informativ, foarte util privind datele politice, geografice, etnografice și, în general, sociale privitoare la epoca romană "de vârf", nu același statut pot să-l reclame și fragmentele din opera sa în care el (sau copistul său?) preia ... legende care au devenit (și vor deveni, din păcate) doar loc comun de apelare literar-emoțională!...

Regret că trebuie să-i deziluzionăm pe vajnicii căutători ai "Riului dacic Sargetia": acesta nu se găsește în Dacia lui Decebal, ci în... "fișele istorice" ale lui... Dio Cassius! Este o certitudine că Traian a dobândit din războiul cu Dacii un impresionant tezaur cu care și-a finanțat nu numai o jumătate de an de ample chermese publice, impresionante construcții și răsplăți fără precedent pentru legionarii armatei învingătoare; dar "presupusele comori ale lui Decebal" pe care acesta le-ar fi îngropat în albia unui râu (Sargetia), trădate romanilor de un presupus Bicilis (!?), nu este altceva decât... reluarea unui alt "motiv literar-istoric" care a făcut epocă și înainte, și după momentul înfrângerii dacice: o poveste aproape identică pretinde Diodor din Sicilia a se fi petrecut cu patru secole mai înainte, în Paeonia (Nordul Macedoniei). Acolo, regele respectiv nu era... Decebal, ci AUDOLEON; iar râul sub care și-ar fi îngropat acela comorile se numea... SARGE-N-TIA!... La rândul său, în secolul VI e.n.(!), Jordanes nu ezită să preia și el legenda ca atare, nu pentru a vorbi despre Traian și Decebal (pe care îi ignoră vizibil), ci pretinzând că regele got Alaric a fost îngropat, "împreună cu comorile sale", în albia - deturnată temporar în acest scop - a râului italic Buseno... Nu fac decât să adaug fișa istorică, potrivit căreia înmormântarea lui Attila a urmat același parcurs.

Și atunci, rămâne doar adaosul (semnificativ) că, în pieirea strămoșului nostru Decebal a intervenit și o trădare de proporții, a unui anume (nu bastarn, nu yazig, nu sarmat, ci dac): Bicillis!... - vânzare pe cale de a dobândi o tristă celebritate care a tot făcut de atunci pui; precum și pretinderea unei spectaculoase sinucideri a regelui dac Decebal. Duhul aceluia legionar care i-a adus lui Traian, într-o traistă, "capul" doveditor, ar mai avea probabil de mărturisit multe la... masa de spiritism, spre jalea croncânilor "sfârșitului Dacilor în anul 106"! (Sperăm că nimeni nu va lua ad-litteram această malițioasă remarcă a mea și să ne trezim, la anul, cu o comunicare relatând o ședință de spiritism la care s-a prezentat însuși ... Tiberius Claudius Maximus!...)

S-ar mai putea aduce multe exemple în sprijinul demonstrării erorii ancorării pseudo-științifice în aspecte vizibil "literare" sau vizibil tendențioase din literatura "izvoarelor". Nu pot însă trece peste unul, mult prea frecventat, atât de prietenii cât - mai ales - de neprietenii Daco-Geților. Mă refer la

pasajele (involuntar sau, mai bine spus, explicabil "denigratoare") cu ajutorul cărora exilatul poet Ovidiu ar fi dorit, în prima parte a dificultății său surghiun la Tomis, să rupă inima târgului (Târgul Roma!). El îi zugrăvește în scrisorile sale versificate pe "înspăimântătorii Gaeti" - altfel aplaudatori ai poemului scris de poet din proprie inițiativă în limba acelora - , drept cumplit peisaj uman în care a fost trimis să-și irosească zilele (și, din care, până la urmă n-a mai dorit să plece!). Din păcate, se trece cu vederea peste "conformația politică" a zonei și a momentului când se afla acolo Ovidiu și cam cu ce fel de "Geți și Sarmați" aveau de-a face "imperialii" din cetatea Tomis. Tocmai atunci, spre sfârșitul domniei lui Augustus, are loc în întreaga zonă, în "Scythia", agresiva înaintare a Imperiului Roman pentru dobândirea supremației totale până la gurile de vărsare ale Dunării. Evident, conflictul cvasi-permanent cu triburile locale, getice și sarmatice nu-i putea califica pe localnici drept gazde ultra-fericite, și nici îngeri surazători; și chiar dacă, în foarte tristele poeme-corespondență ale poetului, nu sunt relateate detaliat luptele locale, în schimb adversitatea reală și recunoscută a localnicilor a putut fi convertită în credibilă "sursă de nefericire": măcar cât să... înmoaie inima celor ce ar fi putut să-i scurteze poetului exilul!

*

N-am făcut altceva, în rândurile de mai sus, decât să apelez la membrii și susținătorii (prieteni sau colegii) "DACIEI REVIVAL" să își privească cu un ochi suficient de critic propriile intenții de susținere a unor comunicări științifice, și anume nu potrivit propriilor criterii, ci potrivit celor care guvernează lumea științifică actuală.

Trebuie să "vorbitm aceeași limbă" cu cei cu care, în fapt, vrem să comunicăm. Iar această limbă presupune o riguroasă documentare, o consecventă trimitere bibliografică, axarea pe faptul istoricește confirmat, pe dovada peremptorie și nu pe legende, pe presupuneri or pe interpolări de factură imaginativ-literară. Oricât ar părea acestea de atrăgătoare, ele nu se pot constitui decât în elemente distinctiv ale deosebiri dintre istorie și basm.

Numai prin efortul auto-verificării riguroase (verificarea a ce este demonstrabil și, prin urmare, științific util - spre deosebire de ceea ce este perisabil în structura comunicărilor noastre!) vom putea pretinde să fim luați în considerare, întru mai binele Istoriei Naționale.

UN DEPUTAT ACUZĂ:

**Situația dezastruoasă de la Sarmisegetusa Regia
în atenția Camerei Deputaților**

Ionica Popescu, deputat în Parlamentul României, reprezintă județul Hunedoara. Cu toate că nu este localnic al ținutului care deține cea mai mare încărcătură istorică din România, eforturile pe care domnia sa le depune pentru călăuzirea spre normalitate a vieții în județ sunt remarcabile. În același timp, sincer, era greu de crezut că, într-o problematică atât de vastă ca cea a județului Hunedoara, respectul pentru istoria acestor locuri își va găsi un loc de frunte în preocupările doamnei deputat. Răscolind în toată armata de parlamentari, pe care oamenii acestui județ i-au trimis la București de-a lungul anilor să le reprezinte interesele și să le rezolve păsurile, ne este tare greu să găsim unul care să se fi bătut pentru a așeza istoria dacilor pe un loc meritat și plin de respect. A făcut-o acum doamna Ionica Popescu și a făcut-o cu responsabilitate și demnitate. A cerut socoteală Ministerului Culturii pentru dezastrul de la Sarmisegetusa Regia. O intervenție politică de bun simț care, însă, a primit un răspuns nu pe măsură. Politica batistei pe țambal a onor Ministerului Culturii se întrevede în răspunsul care nu poate face cinste sub nicio formă unei astfel de instituții.

Reproducem declarația politică a doamnei deputat Ionica Popescu, alături de răspunsul dat de Ministerul Culturii sub semnătura ministrului Adrian Iorgulescu.

Dacia Magazin

“Salvați cetățile dacice!”

**Deputat Ionica
Constanța Popescu**

face mult.

Înțeleg, așadar, și eu, că bugetul României este unul de austeritate, ca, din păcate, toate bugetele României din ultimii 15 ani. Înțeleg că nu sunt bani suficienți pentru a fi alocați ministerelor pentru a face ca românii să trăiască mai bine, să trăiască decent, potrivit muncii pe care mulți dintre ei au depus-o zeci de ani. Înțeleg, însă, și faptul că prioritățile României trebuie să fie astfel structurate încât educația să fie pusă în prim-plan. Iar când spun educație, nu mă refer numaidecât la Ministerul Educației, ci și la cel al Culturii, cultura fiind strâns legată de educația membrilor unei națiuni.

Militez pentru nevoia de mai mulți bani la educație, dar cu dorința ca aceasta să nu ne lase indiferenți la nevoia de mai mulți bani la cultură,

tocmai pentru că aceste domenii sunt atât de strâns legate.

Bugetul Ministerului Culturii este, și anul acesta, unul supărător de mic, jenant de redus pentru o țară cu o istorie și o cultură ca ale României, pentru o cultură ce are nevoie de a fi păstrată și promovată.

Fac azi un apel la toți colegii să fie de acord cu suplimentarea bugetului Ministerului Culturii. Probabil nu se vor găsi banii suficienți, dar poate, măcar va fi un buget care să ne dea speranța, nouă, românilor, că autoritățile se respectă și ne respectă la fel de mult pe cât ne-au respectat pe noi înaintașii noștri. Cei care ne-au apărat țara nu pentru ei, ci pentru noi, pentru urmașii lor, pe care nu-i cunoșteau, dar știau că vor veni și că au nevoie de întreaga lor țară. Dacă avem destui bani pentru a pune aparate de aer condiționat în pușcării, așa cum am văzut zilele trecute într-un reportaj televizat (nu neg importanța acestei acțiuni cerute de europeni), atunci ce ce nu am găsi fonduri și pentru descoperirea și

Ne aflăm azi în ultimele zile ale discuțiilor bugetului de stat pe anul viitor. Fiecare dintre noi, oricât de nepriceput într-ale finanțelor ar fi, înțelege că de unde este puțin nu poți

punerea în valoare a site-urilor istorice ale României?

De ce acest apel?

Pentru că județul pe care-l reprezintă are mare nevoie de sprijinul moral și financiar al Ministerului Culturii. Pentru a păstra cât de cât cetățile dacice de pe teritoriul său. Lucru care se poate face cu conștiință, cu dragoste, dar și cu bani. Bani pentru păstrarea vestigiilor, bani pentru apărarea cetăților dacice de cei care, de ani de zile, și-au făcut un mod de a trăi din a jefui bogățiile ce se mai află încă în subsolurile fostelor cetăți.

Județul Hunedoara este una dintre zonele cele mai încărcate de istorie ale țării noastre. Istoria cea mai îndepărtată, care ne spune că poporul român se trage din populația dacă.

Sarmizegetusa și alte cetăți dacice care, odinioară, au stat de veghe împotriva cotropitorilor străini, sunt astăzi bătaia de joc nu a acestui gen de cotropitori, nu a turiștilor veniți din întreaga lume fără pic de respect pentru înaintașii noștri daci, ci sunt bătaia de joc a înșiși românilor, unii români fără scrupule, fără minte, fără conștiință, doar cu conștiința banilor ce pot fi câștigați în urma devalorizării comorilor ce se ascund încă sub pământurile fostelor cetăți, a cotropitorilor din țară, așadar.

An de an, cetățile sunt vandalizate la propriu de cei pentru care un site arheologic nu face mai mult decât o groapă din care pot scoate bănuți de aur care-i duc la îmbogățire. Dar și de către cei cu școală, unii dintre ei, nu toți, care se numesc arheologi, cei

care știu că bănuții se cheamă coșoni și care-i caută de ani de zile, lăsând în urma lor mormane de deșeuri și tone de mizerie. Cei care îngroapă, în nesimțire, bidoane de plastic, cutii de conserve și tampoane în gropi săpate în mijlocul cetăților pe care, în fapt, ar trebui să le îngrijească și să le pună în valoare. Puținii oameni care se mai zbat pentru a lua apărarea cetăților dacice din județul Hunedoara și a istoriei neamului nostru sunt tratați cu indiferență și considerați nebuni.

Nebun, însă, este acela al cărui neam are o istorie de mai bine de 2000 de ani pe care nu este în stare să o apere și să o pună în valoare.

*Deputat Ionica
 Constanța Popescu*

CABINET MINISTRU

100-05
 Nr. 2721 / 2006
 Data 27.04.2006

Nr. 247 / 06
 Data 27.04.2006

SENATORUL ROMÂNIEI
 DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚIA CU PARLAMENTUL
 Comisia de Legi și Culturi
 Ministrul delegat pentru relația cu Parlamentul

Stimate Domnule Ministru Delegat,

În conformitate cu art. 93 din Constituție și de Lege nr. 110/2006 privind răspunderea ministerială, anexasă și transmisă înștiințându-vă încheierea Sesiunii de lucru a deputatului Ionica Constanța Popescu, înregistrată în Comisia Deputaților cu nr. 1085/06 11.09.06 și la Departamentul pentru Relația cu Parlamentul cu nr. 802/11.01.2006, referitoare la site arheologic Sarmizegetusa Regia.

Cu stimă,

Prof. univ. dr. Adrian POPESCU
 Ministrul Culturii și Culturilor

766B

Ca răspuns la interpelarea formulată de doamna deputat Ionica Constanța Popescu, înregistrată la Camera Deputaților cu nr. 766B/2005, vă comunicăm următoarele:

Dr. Ioan Glodariu, vicepreședinte al Comisiei Naționale de Arheologie, efectuează cercetări arheologice în situl Sarmizegetusa Regia, în baza autorizației de cercetare arheologică, emisă ca umare a deciziei Comisiei Naționale de Arheologie. Cercetările arheologice de la Sarmizegetusa Regia, demarate cu multă vreme în urmă, sunt cuprinse în Planul Național de Cercetare Arheologică, avizat de Comisia Națională de Arheologie și reprezintă o prioritate a cercetării arheologice din România. În acest context, activitatea științifică, efectuată de un colectiv format din specialiști și din tineri în formare, la situl arheologic Sarmizegetusa Regia, reprezintă un efort deosebit pentru mai buna cunoaștere a istoriei naționale și a culturii geto-dace, efort susținut financiar de către Ministerul Culturii și Cultelor, în limitele competențelor sale. Ne bucură interesul pe care dvs. îl manifestați pentru patrimoniul cultural național din județul pe care îl reprezentați și acest lucru ne întărește speranța că veți continua în a face demersuri hotărâte pentru ca și autoritățile locale din județul Hunedoara să-și asume sarcinile morale și legale pe care le au față de patrimoniul cultural de pe teritoriul lor administrativ.

Considerăm eronată și exagerată opinia referitoare la tonele de gunoare lăsate în urmă de arheologii implicați în cercetarea arheologică de la Sarmizegetusa Regia. Din discuțiile cu responsabilul de șantier arheologic, a rezultat faptul că depozitarea în gropi a resturilor menajere rezultate inevitabil în urma prezentei echipei de cercetători, a constituit o situație temporară, până la găsirea unor mijloace mecanizate de transport a acestora, în zone unde pot fi incendiate sau depozitate definitiv. Reamintim faptul că situl arheologic Sarmizegetusa Regia se află în interiorul rezervației naturale Grădiștea Cioclovina, iar incendierea sau distrugerea acestor resturi menajere pe loc nu

poate fi efectuată decât în conformitate cu regulile ecologice permise de statutul rezervației. Astfel, s-a luat decizia îngropării temporare a acestor resturi menajere în special datorită faptului că depozitarea lor temporară, în aer liber, ar putea atrage animalele sălbatice precum urși, cu consecințe nedorite din punct de vedere ecologic și al securității arheologilor. De asemenea, menționăm faptul că nu cunoaștem nici o reclamație din partea autorităților administrative ale parcului natural Grădiștea Cioclovina, referitor la aspectele semnalate de dumneavoastră. Vom analiza posibilitatea amenajării unui spațiu special, destinat depozitării temporare a unor resturi menajere, în baza unei cooperări cu administrația rezervației naturale Grădiștea Cioclovina.

TAINILE TĂBLIȚELOR DE LA SINAIA

(Fragmente preluate din volumul cu același nume apărut la editura Arhetip în 2005)

Adrian Bucurescu

În Heliștea Vântului

BASORYO MATOSO GHETO ION SETYVO.

LUSTO CO FORIEO REIETO RZPON MAHELO SIT FUCOTO SO I HEO NON TU L(u)NEOS GUE MUNTO MOIUMUANOS.

GHETO D-UNI ZABESO OA PROMEOSO FEIO A PUHATIU E DELOS PATOE O REGHET ERO REGA HZONS.

TRYO CUDUN DU UIAIENI SOAEMUTO MULTUE PR(I)NSEO SZEATO.

TAUFUE MAHELOE DUMUN.

ERA UN GHICUE HOR GNA SONGHEN AO SORUAE MASOTO BAZORIU.

MONDAO REH ETERN A YST R(O)MUON SARO GHETO.

Traducere:

Pe divinul o doamnă a geților L-a crescut. Fiul cu curaj S-a ridicat ca să doboare nelegiuții, înfruntându-i. A făcut ca în hău ce e sus să alunece (și) ca munții să se miște.

Geții noștrii spuneau despre Făt Frumos și Nobil că pe colină S-a retras, în Împărăția Vântului, domnind ca un zeu.

Trei înfumurați de departe au tăbărit peste prinț ca să-L taie. În tufe nelegiuții s-au ascuns.

Era o precizere odată pe care a spus-o a lui soră mamei Divinului. Lumea se va închina veșnic la acest luminos conducător al Geților.

Lexic:

BASORYO - „divin; limpede; strălucitor“. Cf. rom. Basarab; biserică; bujor; pajură.
MATOSO - „mamă; doamnă; stăpână“. Cf. rom. Mătușă.

GHETO - „a Geților“.

ION - „(pe) el“. Cf. rus. On „el“.

SETYVO- „crescut“ cf. rom. Stivă; stuf; stevie.

LUSTO - „fiul; mlădiță; pui“. Cf. rom. Lăstar; lăstun; vlăstar; alb. lashte „timpuriu; prematur“.

CO - „cu“.

FORIEO - „curaj; îndrăzneală“. Cf.rom. furie.

L(U)NEOS – alunece“.

GUE - „și ca“. Cf.lat.que „și; și deasemenea“.

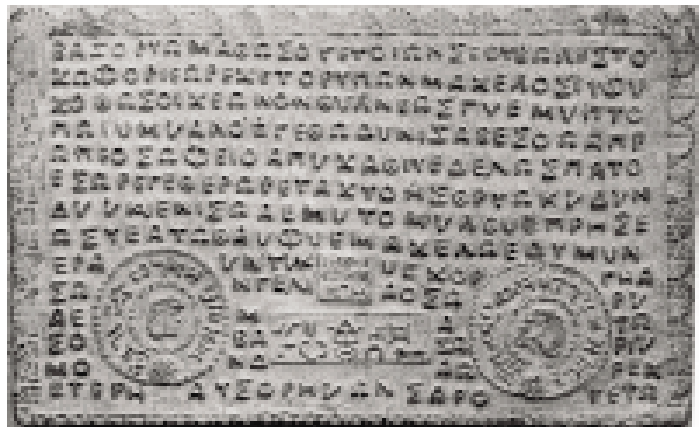
MUNTO - „munții“.

MOIUMUANOS - „să se miște“.cf.lat. momen „pune în mișcare; mișcare; rom. A momi.

GHETO – Geții“.

D-UNI - „noștri“cf. alb. tane „noștri“.

ZABESO – spuneau; a duce vorba;

REHETO- „s-a ridicat“. Cf. lat. Rectus „în linie dreaptă; drept; direct“; rom. Răchită; Răcătău.

RYPON - „să doboare“. Cf. rom. A răpune.

MAHELO - „nelegiuții; răi; încăpățânați; marginalizați“. Cf. rom. Mahala; măcel; măgar; șmecher.

SIT - „înfruntând; ambiție; sete; a confrunța ; a cerne; sete“. Cf. rom. Sită; alb. seder „ambție“; syzoj „a confrunța“.

FUCOTO - a făcut“.

SO - „ca; să“.

I - „în“.

HEO - „hău“.

NON - „sus; boier; de neam“.cf.rom. nană; nene; nun.

TU - „să“.

a se confrunța“. Cf. rom. Zavistie; a zăpăci; zăpis.

OA- „de spre“.

PROMEMOSO – „frumos“.

FEIO - „făt; copil; fiu“.

A - „și“

PUHATIU – „nobil“ ; avut“. Cf.rom. bogat; boghet.

E - „că; la; pe“.

DELOS- „o colină“. Cf. rom. Deal PATOE - „(s-)„s-a retras“. Cf.rom a (se) piti.

O – „în“.

REGHET- „împărăția; heliște; domeniu. Cf. rom. Regat.

ERO - „vântului“cf. alb. ere „vânt; miros“; rom. Aer.

REGA - „domnind“. Cf. rom. Rigă.

HYONS - „ca un zeu“. Cf. alb.hyjni

„divinitate; zeu; hyjnișoj „a diviniza”. TRYO- „trei”.
 CUDUN - „înfumurați; lăudăroși; împodobii; împoșonați”. Cf. rom. Cătană; cătun; cotoi; alb. i kote „vanitos”; kuturis „a îndrăzni; a se hazarda”.
 DU - „din”.
 UAIENI - „departe; depărtare”. Cf. alb. uiane „ocean”.
 SOAEMUTO - „au tăbărât”. Cf. rom. A amșuți-
 MULTUE - „pește” . cf. rom. Mult.
 PR(I)NSEO - „prinț”.
 SYEATO - „să taie” cf. alb. soiak „briceag”; rom. Coiot; ciut; ciută.
 TAUFUE - (în) tufe”.

MAHELOE - „nelegiuiți”. cf. MAHELO.
 DUMUN - „s-au ascuns; în (la, cu) umbră; la răcoare” cf. rom. A ademeni; temniță; toamnă.
 ERA - „era”.
 UN - „o; un”.
 GHICUE - „precizare; tălmăcire”. Cf.rom. a ghici; ghioc.
 HOR - „odată” . cf. rom. Oară.
 GNA - „pe care”.
 SONGHEN- „a spus; a dat de veste”. Cf. lat. Soniger „sonor”; rom. A zăngăni.
 AO - „a lui”. Cf.rom. îi.
 SORUAE - „soră”.
 MATOSO - „mamei”. Cf.rom.mătușă.

BAZORIU- „divinului”. Cf. BASORYO.
 MONDAO - „lumea”. Cf. lat. Mundus „univers; cerul; suprafața pământului; omenirea; lumea”.
 REH - „se va închina”. Cf. rom. A ruga.
 ETERN - întotdeauna” cf. lat. Aeternus „etern; veșnic; neîncetat”.
 A - „despre”.
 YST - „ăcest” cf. rom. ăst; ist.
 R(O)MUON - luminos; frumos; curat; vrednic”. Cf. rom. Română; rumen; romaniță; rămnă.
 SARO- „conducător; mărime”. Cf. rom. a sări.
 GETO - „al Geților”.

Izvorul Înțelepciunii

IPPE OSOONS MISIO TEHA OSHOMO
 PEROPONMYSTEOII. POLIPPE OSLI
 ZAMOLX TIOS MERESIE EME
 POPIM. LU ZAMOELX EOY CAVIRI
 PERMO DAMER. LOTRO ZOG I
 MINOSO ONO NISYTYIO DROONZO
 ONZAMOLX IOY SIHAITO ON SIGNO
 OTI SAY. SPZCO PITA GORASO.

Traducerea:

Izvorul înțelepciunii vine din sufletul omului harnic și curat. Pe ape a mers Zamolxis, Domnul Măreș și Sfânt. De la Zamolxis va veni mereu înțelepciunea. Stăpânul tâlharilor s-a mâniat că niște zdrențăroși pe Zamolxis cu săgețile L-au rănit, la Apa Frumoasă. Așa a spus Pythagoras.

Lexic:

IPPE - „izvorul” .cf.rom.apă.
 O SOONS- „al înțelepciunii”. Cf.lat.sensus „simțire; conștiență; sentiment; inteligentă; sens; înțeles”.
 MISI- „vine”.cf.lat.missio „trimitere”, rom. Mesia.
 O TEHA - „din sufletul”. Cf.rom. duh.
 OS HOMO - „al omului”.
 PEROP- „harnic; vrednic”. Cf.rom.pripă.
 ON MYSTEOH- „curat; dalb”. Cf. lat. Mysticus „mistic; consacrat, misterilor”; rom. Mesteacăn.
 POL - „pește; mult . cf. rom. Pol (nr).
 IPPE - „ape”.
 OSLI - „a mers”. Cf.rom. vâslă; sloi.
 ZAMOLX - Zamolxis”.

TIOS - „domnul”. Cf.lat. deus „zeu; divinitate; persoană importantă”.
 MERESIE - „măreș”. Cf. MARIS - numele dacic al Mureșului.
 EME - „și” . cf. alb. me „cu”.
 POPIM - sfânt; curat; măreș; a cinsti” .cf. rom. Popă; a pupa.
 LU ZAMOELX - „de la Zalmoxis”.
 EOY CAVZRI - „va veni”. Cf.rom. a coborî.
 PERMO - „mereu; permanent” . F. Rom. Vreme.
 DAMER- „ înțelepciunea” . Cf. rom. A(se) dumiri.
 OTRO - „al tâlharilor; de hoți”. Cf. rom. Lotru; a lătra.
 OG- „stăpân”. Cf.alb. zog; stăpân;

domn; Dumnezeu”.
 MINOSO - „s-a mâniat”.
 ONO NISYTYIO - „că niște”.
 DROONZO - „zdrențăroși; nespălați”. Cf. rom. Zdreanță, trânji.
 ON ZAMOLX - „pe Zalmoxis”.
 IOY SIHAITO - „cu săgețile”.
 ON SIGNO - „l-au rănit”. Cf. lat. Signum „semn; pecete”.
 OTI - „la apă” .cf.rom. udă.
 SAY - „frumoasă”.cf.rom.udă.
 ZIAIS - regină a Costobocilor.
 SPYCO - „(așa) a spus” . cf. engl. To speak „a vorbi”.
 PITA-GORASO - „Vită Grăsană; Pythagoras”.

SARBATORILE ANCESTRALE ALE PRIMĂVERII

Prof. Valentin Zaharia

Nedeie la Purcărești în Munții Șurianului

Etnografii numesc aceste sărbători în ansamblul lor „obiceiuri agro-pastorale“. Denumirea - cu iz savant - închide în ea câteva prejudecăți ale cercetătorilor de până acum în acest domeniu. Mai întâi, prejudecata ce rezidă în separarea agriculturii de păstorit, adică acea supoziție mai veche că românii au fost la început numai păstori (sau mai cu seamă păstori) și că au deprins agricultura mai târziu. Or, cercetările mai aprofundate au arătat că oamenii acestor comunități au cultivat pământul și au crescut vite, de când exista poporul român. Deci, cele două ocupații sunt simbolice și, deopotrivă, definesc identitatea etnică românească, caracterizează cultura tradițională în care ruralul intră ca un component important. Ca un comportament important, dar nu unic, deoarece este greu de presupus că poporul român s-a format numai la sate, când știm că

atât dacii - prin numeroasele lor „dave“- cât, mai ales, românii au avut o înaltă cultură citadină.

Mai puțin prejudicios este primul termen al denumirii etnografice: cel de „obiceiuri“. Fie și pentru faptul că în viața tradițională și chiar în cea de azi obiceiurile se întâlnesc, bune sau rele, pretutindeni și în cotidian și în necotidian, se sărbătoresc - ceremonial sau ritual. Momentele la care se referă glosele mele sunt necotidiene, cuprind ceremonii și rituri ce caracterizează valența sărbătorească, sunt deci sărbători în sensul cel mai propriu al cuvântului. Limitând considerațiile mele nu la toate obiceiurile, ci numai la sărbătorile de primăvară, mă voi opri mai pe larg doar la două momente ce marchează, în aceleași comunități, începutul muncilor în cele două domenii principale ale ocupațiilor țărănești: la sărbătoarea Plugarului, numită în unele locuri Crai nou și în altele

Tinjuaua, și la Stîna, numită și ea Sîmbra oilor, Ruptul stupelor sau Măritișul; voi încheia cu importanta sărbătoare a Rusaliilor, care punctează finalul mării secvențe calendaristice ce începe cu Anul Nou.

Cel dintâi la arat și semănat

Plugarul era o sărbătoare de primăvară nelegată de o dată fixă, în care sătenii cinsteau pe cel mai harnic dintre ei, pe cel care ieșea în primăvara respectivă cel dintâi cu plugul „la arat și semănat“.

În satele tradiționale, mai cu seamă în satele cu țărani liberi - moșeni, răzeși, nemeși - cu ierarhie bazată pe titluri (mai nou și pe avere), sărbătoarea Plugarului marca modalitatea de a stabili o altă ierarhie, bazată pe hărnicie. Am putea spune, în limbajul nostru de astăzi, că „plugarul“ era un „fruntaș în muncă“. De fapt, existența acestei modalități de a stabili o a doua ordine ierarhică nu era decât o formă de corectare a ordinii ierarhice primare cu normele ei dominante și uneori prea rigide.

Potrivit normelor mai vechi ale satelor, „plugarul“ avea dreptul de a judeca faptele celorlalți săteni, mai cu seamă ale tinerilor, dacă era ales din rândul lor, și judeca îndeosebi faptele de muncă. El putea să pedepsească pe cei ce nu-și făceau la timp și cum trebuie muncile de primăvară cu o pedeapsă de factură medievală clară - cu bătaia la tâlpi.

„Plugarul“ ținea scaun de judecată într-un loc anume destinat, prin tradiție, în fața

întregii colectivități.

Pentru a face mai fluentă ierarhia prea rigidă bazată pe titluri, poporul a creat și alte modalități de a promova pe cei mai harnici, mai iscusiți. O funcție similară cu aceea a Plugarului avea, în unele zone folclorice, sărbătoarea **Boului instruit** și, mai demult, probabil în toate zonele, **Încurarea cailor** - în ziua de Bobotează (6 ianuarie).

În toate aceste sărbători se urmărea, deci, stabilirea unei noi ierarhii, a unui alt prestigiu decât cel dobândit prin starea socială. Dealtfel, poporul avea numeroase criterii de stabilire a prestigiului. De pildă, dincolo de titlu, prestigiul se putea dobândi prin înțelepciune, prin pricepere la anumite îndeletniciri, prin bunătate și generozitate și nu în urmă de tot prin vârsta optimă în domenii pe care noi le numim artistice: în dans, în cântec, etc. Privite sub aspectul funcțiilor sociale, faptele menționate vorbesc despre spiritul de sinceră democrație care stăpânea relațiile dintre oameni în societatea rurală românească tradițională.

Ca orice act sărbătoresc cu vădită ceremonialitate și cu implicații rituale, scenariul dramatic al Plugarului avea regulile lui de joc. Fără a le descrie (fiindcă, în general, sunt cunoscute oamenilor de origine rurală și chiar orășenilor interesați de pitorescul tradițiilor populare), vreau să remarc doar că nu lipsea mersul la o apă curgătoare, unde cel ales să joace rolul „plugarului” era spălat pe față sau chiar scăldat. Contactul cu apa poate fi interpretat ca normă a unui nou rit de purificare, dar și ca un moment cu semnificație de bună urare pentru rodirea câmpurilor însămânțate. Dealtfel, acest lucru

îl face și textul unei urări - și rugi totodată - din varianta maramureșană a sărbătorii. În contextul de ansamblu al ceremonialului, spălatul-scăldatul poate fi însă și un semn al investirii „plugarului” în rolul, în demnitatea sa.

De rânduiala ceremonială a sărbătorii ținea cortegiul, care în Maramureș avea o deosebită amploare și un colorit foarte pitoresc. În timp ce cortegiul străbătea drumul spre apă, avea loc un moment ludic (de joacă), ce poate fi socotit, totodată, și o probă: încercarea „plugarului” de a se salva prin fugă. Iar ca un act compensator și o încheiere a ceremonialului - masa festivă pe care o oferea „plugarul”. O mențiune deosebită merită denumirea de Crai nou ce se dădea sărbătorii, mai bine zis sărbătoritului, în Moldova. Termenul vorbește direct de acea nouă ierarhie a hărniciei pe care o promova sărbătoarea și, firește, de rolul conducător și justițiar al primului plugar.

Mai ciudată și direct referențială este denumirea maramureșeană a obiceiului: Tinjaua. Ea vine de la proțapul numit în acele locuri „tînja”, ce leagă rōțilele plugului de jug și care, în cortegiul format din mai multe atelaje frumos împodobite și trase de flăcăi, are un efect deosebit ca expresie folclorică.

Stâna era tot o sărbătoare de primăvară, nelegată de o zi anumită a calendarului, dar prăznuită, ca și Plugarul, într-o duminică. Ea marchează constituirea stânelor prin asociere, în satele în care gospodăriile țărănești creșteau oi, în special pentru nevoile lor, mai puțin pentru piață. Constituitorii se făcea pe minuțioase tratative de natură

economică între cel care accepta și cei care îl acceptau să fie „gazda stâniei”, adică să ia conducerea asociației și răspunderea ducerii la bun sfârșit a vărutului oilor. Gazdei îi reveneau o seamă de îndatoriri: să găsească muntele unde vor vâra oile, să angajeze ciobanii - păcurarii -, să pună la dispoziție ustensilele necesare organizării stâniei și vasele necesare adunării și prelucrării laptelui, adică să asigure condiții pentru buna funcționare a asociației.

Și în acest sector al vieții comunităților rurale, normele nescrie - dar permanent valabile - prevedeau negocieri, învoiri bazate pe încredere reciprocă, pe relații de înrudire, de vecinătate sau de prietenie, pe nevoia de conlucrare, de într-ajutorare. În primul rând, însă, sărbătoarea avea o funcție social-economică. Ea se materializa într-un act gospodăresc, „măsurilul”, adică măsuratul laptelui pe care îl dădea oile fiecărui „sîmbrăș” (membru al asociației) la prima mulsoare, în ziua sărbătorii. Pe această bază se stabilea proporțional, cantitatea de produse - caș, brânză, etc., ce se cuvenea fiecărui membru a asociației. Altădată, acest act gospodăresc și solemn totodată - măsurarea cantității laptelui - „se înscria” pe răbojul cu care se numărau oile și pe care până azi la unele popoare vecine (mai înainte și la noi) se însemnau și zilele calendarului. Produsele se distribuiau, după cotele stabilite fiecărui sîmbrăș în timpul verii, când sîmbrășul era dator să urce la munte pentru a aduce la stână mălai și sare. Dacă până la un anumit moment al vărutului toate cantitățile erau distribuite, atunci la stâna din munte se făcea un al doilea „măsuril”, pe baza căruia

produsele erau împărțite sub formă de cote suplimentare.

Cele câteva elemente ale mecanismului de constituire și funcționare a stănei prin asociere arată că în viața satelor noastre tradiționale au existat forme de conlucrare economică bine elaborate și bazate pe sistemul general de norme și valori ale culturii populare românești. Sărbătoarea avea în secvențe scenariul ei, elemente ceremoniale ce îi dădeau caracterul festiv și urme de străvechi rituri de profilaxie și bună urare. Participarea la sărbătoare se pregătea cu grijă, de fiecare simbrăș și nu numai sub aspect economic, ci și sub aspect ceremonial. Gospodinele preparau colacii ceremoniali, mâncărurile tradiționale și băutura. Familii întregi urcau la locul unde se desfășura sărbătoarea și aici petreceau împreună, așternând mese la iarbă verde. Firește, muzica și dansul făceau parte integrantă din ceremonial.

Moment de început, sărbătoarea cuprindea acte profilactice menite să protejeze oile în timpul verii de îmbolnăviri, de intemperii și ploaie. Ca în majoritatea acțiunilor sociale necotidiene, ceremoniale sau rituale, și în sărbătoarea Stînei, diverse semne simbolice ori elemente de vocabular ale scenariului aveau mai multe sensuri și puteau fi descifrate în diferite modalități. Astfel, înconjurarea staulor de trei ori, cu întreaga turmă, putea fi semnul constituirii asociației, sigiliul ce se pune pe contractul oral (după cum hora era un sigil în riturile fundamentale ale vieții de familie), dar putea fi socotit și „cercul magic“ menit să apere turma.

Diferitele denumiri marceau și

ele accentul ce se pune în diverse regiuni pe una sau alta din funcțiile sărbătorii. Dincolo de genericul Stîna, Sîmbra oilor din Oaș, de pildă, marca îndeosebi însâmbraarea (asocierea), dar denumirea ei aparte ne lasă să înțelegem că în mediile țărănești se cunoșteau și alte forme de asociere în muncă, de vreme ce vâratul colectiv al oilor era numit într-un anumit fel. Altă denumire a sărbătorii, Ruptul stupelor din Maramureș, marca drept funcție importantă, deși nu primordială, faptul că, cu acest prilej, se despărțeau oile cu lapte de cele sterpe, care erau mânate la munte în turme aparte.

Cele două sărbători - Plugarul și Stîna - au o vechime considerabilă, originea lor ducându-ne până în perioada evului mediu timpuriu, atunci când comunitatea rurală s-a construit ca structură socială încheată, cu un sistem de norme și valori, cu necesități economice și valori, cu necesități economice colective bine conturate. Pe planul relațiilor dintre neamuri, familii și comunitate, această etapă făcea nu numai probabilă, dar și necesară apariția unor momente de sărbători, ce aveau menirea de a marca în chip complex trăsături esențiale din viața gospodărească rurală tradițională, în care cultivarea pământului și creșterea vitelor erau două activități necesar complementare. În desfășurarea sărbătorii există elemente ce denotă rituri mai vechi, precum și semne cu valoare simbolică. Toate acestea ne conduc la substratul traco-roman, dovedind - ca sintagme și elemente de vocabular - continuitatea limbajului nostru cultural străvechi. În feudalismul timpuriu românesc, atunci când și pe planul limbii s-a dat expresie

românească unui mai vechi limbaj, el a fost reorganizat în formele noi sub care îl găsim în folclor.

Manifestări specifice fiecărei așezări rurale, cele două sărbători au devenit în perioada contemporană mari serbări populare: Tinjaua din Hotenii Maramureșului și Sîmbra oilor din Certeze-Oaș au intrat în repertoriul marilor manifestări folclorice, au ajuns veritabile serbări naționale, în care accentul s-a deplasat spre joc și pitoresc. Aceasta mai cu seamă pentru cei ce vin de afară, spre a lua parte (mai mult ca privitori) la ele. Dar pentru cei ce le practică, în a căror conștiință ele străbat același drum al vechilor tradiții, înțelesul lor, sensurile lor economice și morale - deși trecute pe un plan latent - nu s-au pierdut.

MOSTENIREA DACICA

Dealtfel, în general, sărbătorile s-au pliat întotdeauna și se pliază și astăzi vremurilor, suferă mutații, dar nu își pierd sensurile umane fundamentale. Un exemplu de veche sărbătoare nu numai în elementele ei constitutive, dar și în ansamblul și în sensul ei primordial, care s-a păstrat aproape nealterată în comunitățile rurale până astăzi este ciclul Rusaliilor. Cu sensul lor profund, ele vin până la noi de la tracii și romani. Vorbind despre rusalii, Vasile Pârvan scria: „O a doua dovadă a vechimii noastre la Gurile Dunării e marea răspândire, așa de timpurie, a sărbătorii rusaliilor (Rosalia), nu numai la țară dar chiar și în orașele grecești care nu o cunoscuseră până atunci. În adevăr, dacă cercetăm pietrele scrise, găsite în Sciția Mică (Dobrogea) vedem că dintre toate sărbătorile țărănești, cele mai des

pomenite erau sărbătorile... prăznuite în cinstea și spre amintirea răposașilor la mormintele lor". Sărbătoarea - arăta marele istoric și arheolog - se potrivea cu datinile și obiceiurile tracilor care credeau în nemuirea sufletului și aveau un foarte elaborat cult al strămoșilor. Cei morți erau considerați apăraitori ai celor vii; de aceea li se aduceau prinosuri și închinări. „La Rosalia se făcea în toate târgurile și satele greco-traco romane... mari sărbători, cu praznice pentru vii și morți, deopotrivă.

Astfel, la sărbătoarea trandafirilor, viii se întâlneau oarecum aieva cu morții. În acel mare praznic, ținut pe iarbă în cimitire și înfățișat în piatră pe mai toate stanele de mormânt din părțile noastre. Se turna atunci pe breazda care acoperea pe răposași vin și se punea colivă și se aprindeau lumânări și, mai ales, se aduceau ca podoabe multe, multe roze.“

Bazat pe izvoare scrise și arheologice, V. Pârvan afirma pregnant că Rusaliile țăranilor noștri - Moșii - sunt serbate astăzi întocmai ca acum 1900 de ani de către strămoșii noștri. Într-adevăr, imaginea pe care ne-o dă el despre aceste „Praznice ale celor vii cu cei morți“ s-a păstrat aproape nealterată în elaboratul sistem al cultului strămoșilor în mai toate părțile teritoriului românesc. Caracterul străvechi al sărbătorii și legătura ei neîntreruptă cu substratul daco-roman sunt confirmate și prin denumirea „moși”, cuvânt de substrat pe care îl regăsim și în albaneză și care este, după toate probabilitățile, geto-dac.

Ca un fenomen unic de trecere peste vreme și de mare persistență în fața tuturor

Masa de după claca de primăvară la Purăcreți

mutațiilor, trebuie să consemnez faptul că în satele din Țara Lăpușului - acel loc cu atât de compactă cultură populară românească din Nordul Țării - mi-a fost dat să văd cum, la mormintele împodobite cu flori, se adunau neamurile, cu lumânări și tămâie, dar și cu mâncare și băutură, ca la orice praznic, pentru a-i pomeni - la început, cu o sacră virtualitate, mai apoi cu ceremonialitate sărbătorească - pe cei ce-i evocau. Se realiza astfel acea comuniune între cei vii și moșii și strămoșii lor, o mare solidarizare a fiecărui neam - cei de Aici și cei de Dincolo. Dar se

realiza, într-un desăvârșit spirit comunitar, și acea unitate a unui grup social mare - a satelor, care în acel moment de întâlnire aduceau pe cei rămași acasă, dar readuceau la vatră și pe cei plecați.

Străvechi, venind din substrat sau formate în evul mediu timpuriu, sărbătorile de primăvară, sărbători în primul rând ale muncii, dovedesc, ca atâtea alte fapte folclorice, existența unui sistem de norme și valori bine încheșat, care și-a găsit forme proprii de expresie în cultura noastră populară, elaborată în timp și păstrată peste veacuri și milenii.

***Dacă doriți un abonament la
DACIA MAGAZIN***

**Trimiteți prin mandat poștal suma de 250 000 lei
pe adresa Daniela Gridan 2700 Orăștie Piața
Victoriei 20.**

**Veți primi începînd cu luna următoare
douăsprezece numere ale publicației noastre.
Vă rugăm să specificați pe mandat adresa poștală
corectă la care doriți să primiți revista.**

PE URMELE LIMBII DACILOR

Prof. Andrei Crețulescu

**Dacă leii de pe stemă ar grăi, negreșit pre limba dacilor ar grăi.
Dimitrie Cantemir**

Se constată că problemele de istorie trezesc un viu interes în pături din ce în ce mai largi. Cele mai căutate în prezent sunt cele în legătură cu viața și civilizația poporului dac. Fără îndoială, interesul pentru această temă este străin și de descoperiri arheologice și de noile dovezi și interpretări ale izvoarelor istorice. Dar poate că e aici și o dorință de a repara o nedreptate făcută strămoșilor noștri. A trebuit să intervină, cu toată

energia, Mihail Kogălniceanu și alții, dar mai ales B. P. Hașdeu, pentru a atrage atenția asupra acestei nedreptăți.

Pe scurt, istoria a reluat în cercetare izvoarele și a venit cu actul prin care se repară nedreptatea, afirmând prin marele istoric AI. Xenopol, că «în rădăcina fiziologică a neamului românesc se află vechiul prototip dac». Dar restaurarea nu s-a făcut pe deplin, pentru că, în ce

privește limba, socotește că este a Românilor, adică latina. Poate că era prea puternic curentul latinist, pe a cărui poziție se menținea neclintită lingvistica română, încât Xenopol a trebuit să se mulțumească cu această formulă de compromis.

La aceeași formulă, exprimată doar cu alte cuvinte și cu unele concesii pentru câteva cuvinte dacice, s-au menținut și istoricii următori, până în ziua de azi. Totuși, apar și istorici care demonstrează, ca formulă, că limba latină e discutabilă.

Lingvistica românească a avut norocul și nenorocul să fie dominată de figura lui Ovid Densusianu care, cu toate că a produs lucrări de care totdeauna se va ține seama, a făcut și afirmații cu care a ținut să sfideze opinia publică, chiar din acea vreme. Iată un astfel de exemplu negativ, apărut în lucrarea sa cea mai de seamă, Istoria literaturii române (ed. J. Byck, vol. I, 1961, p. 189 ș.u.): «O chestiune asupra căreia suntem de acord cu Rösler este așezarea centrului de formație a limbii române la sud de Dunăre. Acesta este un fapt care ni se pare indiscutabil și pe care cercetările filologice îl vor confirma cu timpul și mai bine. Ne deosebim însă de Rösler când acesta plasează nașterea limbii române în Moesia și admite că Românii sunt urmașii coloniștilor stabiliți de Aurelian în această provincie, după evacuarea Daciei, în anul 271. După părerea noastră, limba română n-a putut să se dezvolte decât pe un teritoriu mai întins decât Moesia și mai apropiat de Adriatică. Și acest teritoriu nu poate fi decât Iliria...».

Este lesne de înțeles că nici Rösler nu s-ar fi așteptat la o astfel de formulare.

Dar argumentele cu care încearcă să-și susțină teza nu sunt prea convingătoare. La pagina 196, singur

scrie: «Faptele pe care le-am expus pentru a dovedi că româna s-a format la sudul Dunării nu sunt, desigur, prea numeroase. Ele sunt însă singurele pe care putem cuteza astăzi să clădim ceva solid. Printre ele sunt unele care ne par absolut decisive; pentru a le mări numărul va trebui să așteptăm ca limbile balcanice să fie mai bine cunoscute decât acum».

Viziunea sa în ce privește formarea poporului român și a limbii sale o exprimă și mai categoric în ultimul capitol, intitulat «Concluzie»: «Transportată din Peninsula Balcanică, latina întâlnește aici traca, ilira și greaca. În lupta care începe între ea și celelalte limbi, traca și ilira pierd cea mai mare parte a domeniului lor. Abordând în ea o parte a elementului autohton, latina balcanică s-a transformat, cu timpul, într-un grai romanic special, a cărui dezvoltare merge, într-o anumită măsură, până în secolul al VI-lea, paralel cu aceea a albanezei și mai ales a dalmatei, a italienei și, câteodată, a retro-romanei. Acest grai romanic devine limba română propriu zisă în momentul în care pătrunderea Slavilor îl desparte de restul României.

Din centrul formației sale, Iliria, limba română avea în evul mediu ramificații spre nord, până în Dacia...».

Deci, exact pe dos decât concluziile la care ajunsese istoria. Despre Daci și dacism - nici vorbă.

O încercare de atenuare în problema formării poporului român a încercat-o Al. Rosetti: «Caracterul balcanic al limbii române și dezvoltarea românei în zona civilizației grecești, implică formarea ei, în mod esențial, în Peninsula Balcanică deci în sudul Dunării, într-o regiune de contact cu teritoriul romanizat nord - dunărean (vechea Dacie romană și în special Banatul); formula, în privința teritoriului de formațiune a limbii române fiind «la sudul și nordul Dunării, iar nu la nordul și sudul Dunării» (AL. Rosetti,

Istoria Limbii române, p. 115).

Câtă atenuare poate aduce, în special finalul acestei formulări cu aspect de cimilitură?

E drept că lingvistica de la Cluj-Napoca a avut o activitate impresionantă. Dar în ce privește problema poporului și a limbii române, vin cu o corectură categorică. Iat-o exprimată de un reprezentant de seamă al lingvisticii clujene, D. Macrea, în lucrarea sa Lingvistică și cultura (1978, p. 44):

«Privită în lumina realităților istorice, este evident că limba și poporul român s-au format mai ales în nordul Dunării, unde s-au constituit mai târziu și statele românești de sine-stătătoare, care - atât cel muntean, cât și cel moldovean - s-au dezvoltat dinspre nord spre sud, adică dinspre Transilvania și nu invers, dar și pe malul drept al Dunării, în regiunea romanizată, de-a lungul părții de jos a marelui fluviu, cu care Dacia a avut în tot timpul stăpâniri romane, în sud-estul Europei, ca și de atunci încolo, un strâns contact economic și politic. Dialectul daco-roman, vorbit în Dacia, și dialectele aromân, megleno-român și isto-român, vorbite în sudul Dunării, sunt mărturia acestei realități istorice».

Este o formulă care slujește mai bine concepției latiniste, însă excesul apare în insistența lui «dinspre nord spre sud», care, în mod firesc, duce la impresia că poporul român s-a format în nord - chiar cu precizarea Transilvania - și de aici a roit, ajungând în Peninsula Balcanică până în Grecia. Se reia, astfel, în sens invers, greșeala făcută de AI. Philipide, Ovid Densușianu, Al. Rosetti și alții, care susțineau că lucrurile s-au petrecut de la sud spre nord. Faptul legendarului Negru Vodă și al lui Dargoș Vodă - deplasări locale, cu caracter administrativ, din regiuni pline cu Români în altele, alăturate, tot cu populație românească - nu justifică concluzia trasă.

Dacă, în ce privește formarea

poporului și a limbii românești, acestea sunt concepțiile, scrisul în limba română are și el o istorie destul de agitată.

Istoria scrisului pornește de la o situație impusă chiar de istorie - și e valabilă atât pentru concepția romanistă, cât și pentru cea dacistă - pentru că poporul român, continuatorul fie al Românilor, fie al Dacilor, în funcție de prima sau a doua concepție, popoare care cunoșteau scrisul, s-a pomenit din cauza teribilelor migrațiuni, fără documente scrise. Deci, nici dovezi scrise despre limbă, nici despre alfabetul folosit.

S-au făcut eforturi laudabile, în special în secolul trecut, de a se aduna orice fel de scrisuri vechi, fie religioase, fie laice. Prin dorința unor posesori de vechi manuscrise sau aflarea altora prin podul unor vechi mânăstiri, s-au găsit câteva, socotite ca cele mai vechi, și anume: Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voronețeană și Psaltirea Hurmuzaki, cunoscute laolaltă și sub numele de «Textele rotazante» sau «Textele maramureșene».

Cercetându-se vechimea hârtiei, după filigrane, s-a ajuns la concluzia că sunt scrise cam pe la jumătatea secolului al XVI-lea și că au precedat tipăriturile lui Coresi. Ele, fie că erau traduceri din slavonă sau copii după textele pre-existente, pentru vechimea lor au fost proclamate «monumente de limbă românească»

Cum de la aflarea lor și până în 1965, când a apărut lucrarea lui P. P. Panaitescu, Începuturile și biruința scrisului în limba română (București, 1965), s-au socotit toate ca fiind din anii 1530 - 1550 și s-a ajuns la concluzia - susținută de cei mai de seamă dintre lingviștii noștri - că scrisul în limba română ar fi fost determinat de Reforma luterană. Alții, în frunte cu N. Iorga (care, la început, a fost adeptul teoriei luterane) au susținut că începutul scrisului românesc s-ar datora husitismului.

Au mai fost și alte teorii, dar a

prevalat cea a luteranismului, ca fiind mai temeinic argumentată.

În ce privește alfabetul folosit, s-a constatat că e cel cirilic. De altfel, până acum, nimeni nu a contestat că noi am început să scriem în limba slavă și că, mai târziu, sub diferite influențe, am început să scriem și în limba română, însă cu același alfabet.

Cât despre limbă, ea era în unele locuri dureros de greoaie, cum se exprimă pe bună dreptate Al. Piru. Ovid Densușianu, susținător fervent al teoriei luteraniste, spune despre aceste texte: «Sunt scrise într-o limbă barbară; ele trădează eforturile care se făceau pentru redarea în scris a cuvintelor din limba vorbită; fonetica este uneori atât de alterată încât trebuie să ghicești cuvintele pe care intenționa să le scrie autorul».

Problema care se pune este dacă ele reprezentau într-adevăr limba românească din acea vreme. Țim că scrisul este o artă și nici astăzi el nu reprezintă nici măcar propria vorbire a autorului. De aceea, este sigur că nu putem să spunem că aceste texte au calitatea de a reprezenta limba românească din acea vreme în toată complexitatea ei.

Poate că aceste cusururi au fost și salvarea lor, pentru că, nefiind folosite la slujba bisericească, au fost lăsate deoparte sau aruncate în poduri. Cele bune, care puteau fi socotite că reprezentau limba vorbită, au dispărut prin uz. Nu-au rămas doar reburțile.

Apariția Scrisorii lui Neacșu a pus teoria luteranistă într-o grea situație, pentru că, fiind datată cu anul 1521, scrisoarea era în afară de orice influență luterană; iar limba - clară, logică și curgătoare, ca aceea de azi. Prin ea, se înfățișă ideea că am scris sub influența luteranismului, precum și aceea că limba textelor rotacizante ar reprezenta limba vorbită în acea vreme.

Era cazul că susținătorii teoriei luteraniste să o primească cu bucurie. Dar împotriva acelei scrisori s-a

organizat o acțiune tacită de neluare în seamă, de bagatelizare, mergându-se chiar până la acuzarea de fals.

Nicolae Iorga, descoperitorul ei în arhiva Brașovului (care era atunci în Austro-Ungaria), indignat de indiferența acestei primiri, a publicat-o în subsolul unei pagini din Hurmuzaki (1900, vol. XI, p. 843), însotind-o cu câteva cuvinte de obidă.

După douăzeci de ani, scrisoarea a fost republicată de istoricul literar Gheorghe Adamescu, «ca prim document în limba română», în Istoria literaturii române din 1920. Prin această republicare, scrisoarea lui Neacșu a fost făcută cunoscută marelui public și a trebuit să fie acceptată, cu destulă întârziere, și de către luteraniști, nu fără unele răbufniri împotriva ei.

Cât despre Neacșu, nu i s-a dat niciun pic de importanță. În general, e socotit boier, dar în ultimul timp i se mai spune și orășean, probabil spre a explica faptul că era ținător de carte și cunoscător al limbii slavone.

El, însă, era negustor în Câmpulung (vezi și Tribuna din 27 aprilie 1978), nu dintre cei mai bogați, cunoscut sub numele de Neacșu Lupa Roșca. Vindea pește, piei, miere, ceară și cumpăra produse meșteșugărești de la Brațov. Cu Iohannes Benckner avea legături de prietenie din tinerețe. Vizitaseră împreună și Porțile de Fier. Acum, fiind de circa 70 -75 de ani, cu ginere și el cu vază în oraș, și cunoscut de Benckner, pentru că îl pomeniște nominal ca o garanție a seriozității știrilor ce le dă în scrisoare, nu mai poate să se ducă personal, ci folosește acest mijloc dând informații culese de la boierii vecini și de la ginerele său, Negre.

După scris, se vede că a învățat să scrie și să citească la țcoală bună, de vreme ce învață și unele formule slavone, la modă, cu care să înceapă și să sfârșască o scrisoare. Evident că țcoala a urmat-o în copilărie, prin anii 1450 - 1460. Dacă ținem seama de faptul că dascălul sau dascălul la

care a învățat erau oameni cu pregătire bună, se vede că și acețtia învățaseră cam pe vremea lui Mircea cel Bătrân.

Iată că acest Neacșu din Câmpulung, pe lângă faptul că este autorul acelei scrisori, prin înțăți existența sa, ca un adevărat document viu, ne poate sluji ca să înțelegem mai bine această latură a vieții culturale în Țara Românească. Existența Scrisorii lui Neacșu, ca și semnificațiile ce se desprind din însăși viața autorului ei, au fost o adevărată revelație pentru evoluția limbii și a formării poporului român. Acești doi factori - scrisoarea și autorul ei - demonstrează că scrisul în limba română nu a fost legat de luteranism și nici chiar de husitism iar limba românească este clară și precisă, un adevărat mijloc lesnicios de înțelegere între cei ce o cunosc.

Prin comunicarea privind Manuscrisul românesc din Condicele din Ieud, a cărui vechime am stabilit-o în anul 1391 sau 1392, am întărit convingerile desprinse din existența Scrisorii lui Neacșu. Acest manuscris este cu mult mai întins decât scrisoarea lui Neacșu. El cuprinde 48 de pagini de limbă românească și are aceeași claritate și precizie. Este alcătuit din trei texte, dintre care numai primul, care este originalul, este datat cu anul 1391. Celelalte două texte sunt copii ale unor scrieri cu mult mai vechi (cu secole).

Datarea propusă de mine, 1391, a fost acceptată în mai multe lucrări de valoare. Pe această temă s-au ținut conferințe la București, Ploiești, Craiova etc., iar cu prilejul Congresului de istorie de la București din anul 1980, s-au distribuit participanților broșuri în limbi de largă circulație, în care această datare a Manuscrisului românesc era adoptată. Se pare că mai mare libertate de acțiune a istoricilor și filologilor a contribuit ca acest manuscris să nu-și aștepte confirmarea atâta timp cât a așteptat Scrisoarea lui Neacșu.

Despre goana după aur din Munții Șurianului, despre căutătorii de comori care în ultimii zece ani au reușit, cu dotări moderne, un obicei străvechi al locurilor, acela de a căuta comorile ascunse ale dacilor, s-au scris sute de articole. Acest fenomen care nu este nou în arealul cetaților dacice, are rădăcini adânci în istoria neamului. Începând cu 1540 când în albia Streiului se găseau 40 000 de monede de aur, trecând pe la 1802-1804 când Munții Șurianului se asemănau cu un imens bălci, în care sute de oameni scormoneau disperați pământul, revenind la anii 90 și în prezent când tehnica descoperirii capătă noi valențe, putem considera aceste repere ca momente de referință în ceea ce se poate descrie, ca un adevărat atentat la integritatea patrimoniului românesc. La fiecare din aceste momente, autoritățile au acționat după împrejurări și după legislația aflată în vigoare la acea vreme, reușind mai mult sau mai puțin să stopeze fenomenul care le-a dat multă bătaie de cap. În ultimul an a făcut vâlvă deschiderea dosarului cunoscut sub numele de Aurul dacilor. De o complexitate considerabilă, acest dosar atât de comentat, a ocazionat elaborarea unui studiu deosebit de competent și documentat semnat de un nume de referință în justiția românească. Este o șansă unică și o onoare în același timp pentru revista noastră, să publice acest studiu.

Dacia Magazin

REGIMUL JURIDIC AL BUNURILOR ARHEOLOGICE CARE PROVIN DINTR-UN SIT CLASAT MONUMENT ISTORIC, APARTINÂND DOMENIULUI PUBLIC: RES NULLIUS SAU BUNURI PROPRIETATE PUBLICĂ (RES PUBLICAE)?

dr. Augustin Lazăr
Procuror general adj.

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia

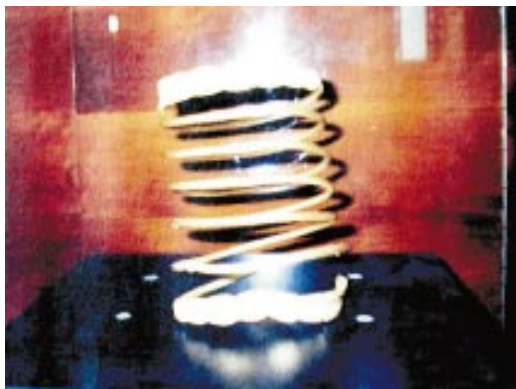
(continuare din numărul trecut)

Posesia sitului monument istoric în integralitatea sa, cu toate bunurile arheologice mobile încorporate, ca stare de fapt existentă în momentul însușirii unora dintre acestea era realizată atât sub aspectul elementului material, corpus, constând în puterea materială pe care muzeul o avea asupra universalității bunurilor aflate în sit, respectiv totalitatea faptelor de păzire, deținere, conservare, cercetare și valorificare a bunurilor și informațiilor obținute, cât și sub aspectul elementului intențional, animus, constând în voința muzeului, ca persoană juridică, de a se comporta ca titular al dreptului exercitat asupra sitului monument istoric și a bunurilor arheologice mobile încorporate în acesta ¹.

În toate cazurile, conf. art. 20 al. 3 și 4 din Ordonanța Guvernului nr. 68/1994, în vigoare la data săvârșirii faptelor, „bunurile descoperite sunt proprietate publică și din momentul descoperirii, beneficiază de regimul de protecție prevăzut pentru bunurile clasate în categoria „tezaur“.

În concluzie, susținerile inculpaților că brățările dacice - bunuri care, conform expertizei muzeografice, se încadrează în patrimoniul cultural național, clasa tezaur - detașate dintr-un sit arheologic clasat monument istoric aparținând domeniului public, înscris pe Lista

Monumentelor Patrimoniului Cultural Național (din anul 1955), nu fac parte din patrimoniul cuiva (res nullius sau res derelictae, susțineri reținute întocmai în încheierea curții de apel nr. 61/21 mai 2005, ca motiv al punerii în libertate a acestora), sunt lipsite de temeii. *Aceste apărări confundă dorința inculpaților cu realitatea normativă riguroasă care exista la data săvârșirii faptelor: plasarea sitului arheologic “Sarmizegetusa Regia” pe lista monumentelor istorice ale patrimoniului cultural național și protecția juridică a bunurilor arheologice mobile încă*

de la descoperire.

*Apărarea conform căreia bunurile însușite nu ar fi aparținut patrimoniului cultural național deoarece încă nu au fost supuse procedurii de clasare² se impune a fi înlăturată întrucât pe de o parte ele sunt părți detașate dintr-un monument istoric clasat și sunt protejate încă de la detașare, iar pe de altă parte, în situația unei descoperiri arheologice întâmplătoare (ceea ce nu este cazul), inculpații nu-și pot invoca în apărare propria încălcare a legii, respectiv obligația legală de a preda bunurile autorităților competente în termen de 72 de ore de la descoperire. Această apărare este contrazisă de dispozițiile legale susmenționate care prevăd ca *bunurile arheologice descoperite aparțin domeniului public, fiind protejate din momentul descoperirii*, precum și în cursul perioadei de clasare, asemenea bunurilor din categoria "tezaur".*

Sub aspectul *vinovăției* inculpații nu se pot apăra nici în sensul necunoașterii calității de monument istoric al sitului arheologic, calitate care este de notorietate, dovadă fiind și faptul că membrii asociației "braconierilor" își orientau acțiunile exclusiv spre zona protejată a cetăților dacice unde se cunoaște că s-au descoperit numeroase tezaure și chiar după ce au fost surprinși, fiind sancționați, și-au continuat activitatea infracțională luând măsuri suplimentare pentru a nu fi depistați.

În practica judiciară a fost înlăturată apărarea inculpaților cetățeni străini, surprinși în timp ce efectuau, neautorizați, detecții și săpături în zona cetății dacice „Piatra Roșie”, situată pe teritoriul comunei Boșorod, jud. Hunedoara, apărare constând în greșita reprezentare a realității, pretins generată de lipsa unor inscripții și marcaje privind protejarea sitului arheologic, respectiv interdicția efectuării de detecții și săpături, înlăturată de instanță ca fiind irelevantă raportat la principiul conform căruia nimeni nu poate invoca necunoașterea dispozițiilor legii penale³

Punctul arheologic Căprăreța, nu se află la vreo margine a zonei de interes arheologic prioritar instituit asupra sitului arheologic, cuprinzând întreaga suprafață a comunei Orăștioara de Sus, ci în zona centrală a acesteia, astfel încât inculpații nu pot invoca nici vreo eroare de demarcare a zonei⁴.

Mai mult chiar, accesul în zona protejată fiind controlat cu o barieră și un punct de control, instalate pe drumul spre situl arheologic „Sarmizegetusa Regia”, în localitatea Costești, adeseori inculpații se avertizau reciproc pentru a evita trecerea pe la bariera unde autoritățile efectuau verificări, împrejurare care de asemenea demonstrează conștiința vinovată a acestora. În practica judiciară, conștiința vinovată a făptuitorilor a mai fost pusă în evidență, după caz, prin descoperirea în urma unor percheziții domiciliare a bunurilor arheologice (monede dacice și romane), însușite fără drept din situri și îngropate în rondul de flori din fața casei⁵, în curtea

casei socrilor⁶, sau ascunse în scorbura unui nuc din grădina⁷.

În raport cu aceste considerente, inculpații au acționat cu *vinovăție sub forma intenției directe*: au avut reprezentarea urmării activității pe care o desfășoară, respectiv trecerea bunurilor de patrimoniu din posesia administratorului, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, în sfera lor de stăpânire și au urmărit realizarea acestui rezultat. Au urmărit de asemenea, valorificarea prin înstrăinarea acestor bunuri pricinuind *pierderea lor pentru patrimoniul cultural național*, urmare care a fost efectiv realizată⁸. Prin *înstrăinarea* unui bun se înțelege transmiterea aceluși bun unei alte persoane sau orice formă în alte condiții decât cele prevăzute de lege⁹.

Dacă cu privire la pierderea bunului la care s-a făcut referire mai sus a fost săvârșită și o altă faptă, care constituie prin ea însăși o altă infracțiune, în cauză sunt incidente prevederile referitoare la acea infracțiune, cu aplicarea art. 280^a al.2 C.pen. Astfel, într-o speță similară, instanța supremă a decis că fiind îndeplinită cerința prev. de art. 280^a al. 2 C.pen., se impune să se rețină că inculpații care au sustras bunuri de patrimoniu dintr-un muzeu și le-au ascuns, au săvârșit o singură infracțiune, aceea prev. de art. 208 rap. la art. 209 lit. a, e, g cu aplicarea art.280^a alin. 2 C.pen.¹⁰.

Aceeași încadrare juridică, cu aplicarea art. 280^a al. 2 C. pen., se impunea a fi reținută și în cazul inculpaților cetățeni români, condamnați pentru infracțiunea de furt calificat prevăzută de art. 208 al. 1, 209 al. 2 lit. a C. pen., cu aplicarea art. 74 lit. c și art. 76 lit. c C. pen., care la comanda unui cetățean străin, rămas neidentificat, au sustras contra sumei de câte 100 mărci germane un medalion funerar și un altar cu inscripție în limba latină, monumente aparținând patrimoniului cultural național, expuse în curtea Muzeului Civilizației Dacice și Romane Deva, pricinuindu-se pierderea acestora pentru patrimoniul cultural al României¹¹.

Într-un alt caz, infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor publice prevăzută de art. 248 C.pen., se impunea a fi reținută cu aplicarea art. 280¹ al.2 C.pen. funcționarului care în exercițiul atribuțiilor de serviciu, printr-o conduită abuzivă a vândut, la comandă, unui colecționar rămas neidentificat, biblioteca în stil Biedermeier a unei vechi familii nobiliare din Transilvania, datată din 1887, aflată în inventarul Primăriei Sălașu de Sus, jud. Hunedoara și cuprinsă în evidența patrimoniului cultural național. Înstrăinarea a avut ca urmare și în acest caz, pierderea bunului pentru patrimoniul cultural național¹².

Practica judiciară a înregistrat, de asemenea, cazuri în care furtul calificat de bunuri aparținând patrimoniului cultural național prevăzut de art. 208 al.1, 209 alin.1 lit.a și alin. 2 lit. a C.pen. cu aplicarea art. 280¹ C.pen., a fost comis în concurs ideal cu infracțiunea de distrugere de

monumente istorice prevăzută de art. 55 al.1 din Legea nr. 422/2001 cu aplicarea art. 217 alin. 2 din C.pen. Astfel, făptuitorii însușindu-și fără drept blocuri de calcar din situl arheologic în conservare al castrului roman Germisara – Cigmău, jud. Hunedoara, au produs și distrugerea unei părți a zidurilor fortificației militare¹³.

2. Însușirea bunurilor arheologice dintr-un sit monument istoric este realizată printr-o infracțiune – mijloc: *efectuarea de către persoanele fizice sau juridice neautorizate a unor detecții sau săpături în siturile arheologice*, faptă prevăzută de art. 73 al.1 din Legea nr. 182/2000¹⁴.

Obiectul juridic special protejat este interesul ocrotirii patrimoniului arheologic, ca valoare socială importantă. *Obiectul material (corpus criminis)* îl constituie bunurile arheologice mobile încorporate în situri și vizate de interesul ocrotit prin incriminarea infracțiunii (în măsura în care sunt identificate). *Subiect activ* poate fi orice persoană fizică neautorizată, respectiv persoana din conducerea unei persoane juridice, care a dispus efectuarea detecțiilor sau săpăturilor în lipsa autorizației. Elementul material al *laturii obiective* constă în două acțiuni alternative: efectuarea de detecții sau efectuarea de săpături. Fiecare dintre acțiuni trebuie să îndeplinească cumulativ două condiții: neautorizarea conform art. 46 din lege¹⁵ și efectuarea acțiunilor în locuri speciale, respective siturile arheologice.

Detecția este „acțiunea de a detecta”¹⁶, respectiv „operație de identificare a prezenței unui semnal util într-o recepție de unde electromagnetice” (din fr. *détection*)¹⁷. Identificarea este înțeleasă ca „acțiunea de a identifica (a constata, a stabili identitatea unei persoane sau a unui lucru, a recunoaște) și rezultatul ei”¹⁸.

Infracțiunea se consumă în momentul creării situației de pericol pentru interesele ocrotite: punerea în executare a acțiunilor de a efectua detecții sau săpături în aria ocrotită de lege, chiar dacă acțiunile au constat doar în parcurgerea procesului de identificare fără a se solda cu rezultate concrete (constatarea prezenței semnalului, localizarea bunului etc.).

Întrucât legiuitorul folosește expresia „detecții”, în practica de urmărire penală s-a pus problema dacă nu cumva utilizarea detectorului o singură dată, fără realizarea unei repetabilități, respectiv a exigenței pluralului, ar constitui tentativă la această infracțiune, prevăzută de art. 73 al.2 din lege¹⁹. Cum detecția se realizează instantaneu în momentul punerii în funcțiune a aparatului în perimetrul protejat, deplasarea făptuitorului în situl arheologic implică obligatoriu o pluralitate de acte specifice operațiunii de căutare și identificare a prezenței semnalului util, caracterizate în mod firesc de legiuitor prin expresia „detecții”. În consecință, pentru reținerea acestei infracțiuni nu este necesară dovedirea repetabilității

faptelor, însă în cazul săvârșirii lor în mod repetat, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, sunt aplicabile dispozițiile art. 41 al.2 C.pen. privind infracțiunea continuată.

În practica judiciară s-a reținut tentativă la această infracțiune, prevăzută de art. 73 alin.2 din Legea nr. 182/2000, făptuitorului care punându-și în executare hotărârea de a săvârși infracțiunea și-a procurat detector de metale performant, a chemat martorul posesor de autoturism de teren și a realizat cu acesta o recunoaștere a zonei protejate, pentru ca a doua zi să efectueze neautorizat detecții, acțiuni întrerupte de intervenția organelor de poliție care au executat o percheziție domiciliară și i-au ridicat detectorul²⁰.

În speța privind brățările dacice discutată anterior, infracțiunea a fost săvârșită de inculpați cu *vinovăție în modalitatea intenției directe*. A fost comisă în mod repetat, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale de a efectua detecții și săpături în lipsa autorizării, în vederea localizării și însușirii obiectelor arheologice de patrimoniu încorporate în siturile arheologice monument istoric.

Faptele inculpaților de a efectua fără autorizare detecții și săpături în siturile arheologice nu constituie contravenția de desfășurare de *activități de cercetare arheologică de către persoane neatestate, precum și folosirea detectoarelor de metale în alte condiții decât cele precizate de lege* (art. 5 al. 7) prevăzută de art. 24 pct. 1 lit. f din Legea nr. 378/2001 privind protecția patrimoniului arheologic publicată în Monitorul Oficial nr. 394/18 iulie 2001. Această contravenție sancționează fapte de pericol social redus, abateri ce aduc atingere *activității de cercetare științifică arheologică* cu care inculpații nu aveau nimic comun.

Cercetarea arheologică este definită ca fiind „ansamblul de măsuri cu caracter științific și tehnic menite să asigure prospectarea, identificarea, decopertarea prin săpături arheologice, investigarea, recoltarea, înregistrarea și valorificarea științifică, inclusiv publicarea, a patrimoniului arheologic. Cercetarea arheologică se realizează în condițiile prezentei ordonanțe de către *personalul de specialitate atestat și înregistrat în Registrul arheologic*” (art. 2 lit.c din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000).

Este de remarcat, totodată precizarea legii că faptele susmenționate sunt contravenții *dacă* „potrivit legii nu constituie infracțiuni”. Ori, inculpații erau asociați încă din anul 2000 în vederea săvârșirii de infracțiuni la regimul de ocrotire a bunurilor aparținând patrimoniului cultural național.

În acest sens s-a pronunțat și jurisprudența care a hotărât că fapta inculpaților care au efectuat fără autorizație detecții și săpături într-un sit arheologic declarat zonă de interes arheologic prioritar, constituie infracțiunea prevăzută de art. 73 alin. 1 din Legea nr. 182/2000, iar nu

contravenția prevăzută de art. 24 pct. 1 lit. f din Legea nr. 378/2001²¹.

Având în vedere problemele ridicate în practica judiciară de formularea textului art.73 al.1 din Legea nr.182/2000, la reglementarea regimului de protecție a patrimoniului arheologic printr-un act normativ special, în vederea asigurării unui instrument juridic mai eficace în reprimarea acestor fapte, legiuitorul a urmărit reformularea textului incriminator îndeosebi sub aspectul elementului material al laturii obiective .

Astfel, în conformitate cu prevederile *art. 1 pct. 19 din Legea nr. 462/2003* pentru modificarea și completarea art. 23 din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri ca zonă de interes național, a fost incriminat ca infracțiune „*accesul cu detectoare de metale și utilizarea lor în zonele cu patrimoniu arheologic reperat, fără autorizarea prealabilă.*“ *fapte sancționate cu închisoarea de la 1 la 5 ani. Tentativa se pedepsește.*

În cazul noii infracțiuni, *elementul material* al laturii obiective îl constituie acțiunea de a accede cu detectoare de metale în zonele cu potențial arheologic reperat, urmată de utilizarea lor. Acțiunea trebuie să întrunească, cumulativ, două condiții : neautorizarea conform dispozițiilor legii, precum și executarea acestora în ariile protejate de lege, respectiv „zonele cu patrimoniu arheologic reperat“.

Prin „*zonă cu patrimoniu arheologic reperat*“ se înțelege „terenul delimitat conform legii, în care urmează să se efectueze cercetări arheologice pe baza informațiilor sau a studiilor științifice care atestă existența subterană sau subacvatică de bunuri de patrimoniu, susceptibile să facă parte din patrimoniul cultural național.“ (art. 2 alin. 1 lit. k din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 – republicată cu modificările și completările ulterioare).

Cum infracțiunea prevăzută de art. 73 alin. 1 din Legea nr. 182/2000 nu a fost abrogată prin reglementarea specială a regimului de protecție a patrimoniului arheologic, ne aflăm în prezența unui concurs de texte de incriminare . În cauza discutată sunt aplicabile prev. *art. 13 C.pen., dispoziția legală mai favorabilă* fiind cea cuprinsă în *art. 73 alin.1 din Legea nr. 182/2000* care prevede sancțiunea închisorii de la 6 luni la 5 ani .

Adoptarea noului text incriminator prin legislația specială, presupune - *de lege ferenda* - abrogarea infracțiunii prevăzute în vechiul text, concurrent, al art. 73 alin. 1 din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, care nu își mai găsește rațiunea juridică . Problemele ridicate de aplicarea în practică impun, de asemenea, reformularea și completarea art. 27 din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 astfel: „*accesul cu detectoare de metale sau efectuarea de săpături în siturile arheologice sau zonele cu patrimoniu arheologic reperat, fără autorizarea*

prealabilă“.

În practica de urmărire penală s-au întâlnit frecvent, situații în care făptuitorii au fost surprinși la controlul vamal, în *tentativa de a scoate ilegal din țară bunuri susceptibile a face parte din patrimoniul cultural național*, faptă neincriminată de legea penală. Astfel, făptuitorii cetățeni români și sârbi au fost surprinși de organele poliției de frontieră în zona Punctului de Control Trecere Frontieră Moldova Nouă având în bagajele din autoturism un tezaur compus din 2990 monede romane și 606 obiecte de podoabă, arme etc.²² După ridicarea bunurilor de patrimoniu, organele judiciare au fost solicitate de persoanele în cauză să le restituie, pretinzând că acestea reprezentau moștenire de familie .

De lege ferenda se impune *incriminarea grabnică a tentativei la infracțiunea de export ilegal de bunuri culturale mobile* prevăzută de art. 69 din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil. De altfel, această faptă a mai fost incriminată prin art. 8 din Ordonanța Guvernului nr. 27/1992 privind unele măsuri pentru protecția patrimoniului cultural național, astfel : „Trecerea peste frontieră, fără autorizație, a bunurilor aparținând patrimoniului cultural național (...). Tentativa se pedepsește“. Textul susmenționat a fost abrogat, în mod surprinzător, prin art. 1 pct. 7 lit. g din Legea nr. 11/1994 privind unele ordonanțe ale Guvernului emise în baza Legii nr. 81/1992 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe și autorizarea contractării și garantării unor credite externe. În aceste circumstanțe, în practica organelor judiciare, s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală a învinuților proprietari ai *sculpturii „Domnișoara Pogany”*, realizată de Constantin Brâncuși, bun cultural mobil susceptibil a face parte din patrimoniul cultural național (însă neclasificat), întrucât fapta acestora constând în trecerea peste frontieră, fără autorizație, a sculpturii, nu era prevăzută de legea penală ci reprezenta contravenția prevăzută de art. 9 lit. b din Legea nr. 11/1994²³ .

Ulterior, fapta de export ilegal de bunuri culturale mobile a fost re-incriminată abia prin dispozițiile art. 69 din Legea nr. 182/2000, *omițându-se însă sancționarea tentativei*.

3. Elucidarea problematicii regimului juridic al bunurilor arheologice presupune, de asemenea, examinarea *situației bunurilor arheologice mobile ce provin dintr-o zonă cu patrimoniu arheologic reperat sau dintr-un sit clasat monument istoric aflat în proprietate privată*.

În conformitate cu dispozițiile art. 48 din Legea nr. 182/2000 persoanele fizice care au *descoperit întâmplător* bunuri din categoria celor prevăzute în art. 45 alin.1 (arheologice, epigrafice, numismatice, paleontologice sau geolitice) sunt obligate să le predea în termen de 72 de ore de la descoperire, primarului unității administrativ –

teritoriale în a cărei rază s-a făcut descoperirea, *indiferent dacă terenul se află în proprietate privată sau publică*, beneficiind de recompensa bănească prevăzută de lege.

Proprietarii și titularii altor drepturi reale asupra terenurilor în care se află situri arheologice și a celor pe care au fost înstituite zone cu patrimoniu arheologic reperat au obligația de a permite accesul personalului autorizat, în condițiile legii, în vederea cercetării și protejării patrimoniului arheologic, precum și *asigurării măsurilor de protecție și pază a bunurilor de patrimoniu* (art. 9 alin.1 din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000, republicată).

De asemenea, potrivit art. 95 din Legea nr. 18/1991, republicată, *monumentele istorice, vestigiile și obiectele arheologice, tezaurele care se vor descoperi la suprafața solului sau în subsol sunt sub protecția legii*. Proprietarii și deținătorii terenurilor sunt obligați să asigure integritatea acestora, să sesizeze organele de stat și să permită efectuarea lucrărilor de cercetare și conservare²⁴. Pentru pagubele suferite se vor acorda despăgubiri²⁴.

La rândul lor, direcțiile pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București au obligațiile de a asigura *supravegherea de specialitate a lucrărilor* la care au fost desemnate descoperiri arheologice întâmplătoare, declanșând, după caz, *procedurile de clasare* pentru bunurile prevăzute de lege; *emit certificatul de descărcare de sarcină arheologică* în cazul cercetărilor arheologice preventive necesitate de construcția de locuințe private; *anunță poliția și jandarmeria* cu privire la fiecare descoperire întâmplătoare, în vederea *organizării pazei și supravegherii zonei respective* (art. 13 din Ordonanță).

Cercetările arheologice pot fi efectuate numai cu acordul proprietarului terenului (în caz contrar cu autorizarea instanței) care este îndreptățit să primească despăgubiri din partea instituțiilor publice în subordinea cărora se află inițiatorul cercetărilor arheologice, pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru orice alte prejudicii produse prin cercetările efectuate (art. 47 din Legea nr. 182/2000).

Terenul delimitat, (inclusiv cel proprietate privată), în care urmează să se efectueze cercetări arheologice pe baza informațiilor sau a studiilor științifice care atestă existența subterană sau subacvatică de bunuri de patrimoniu arheologic, susceptibile să facă parte din patrimoniul cultural național, reprezintă o *zonă cu patrimoniu arheologic reperat*. Până la finalizarea cercetării arheologice și luarea măsurilor corespunzătoare de protecție și punerea în valoare a descoperirilor arheologice, zonele de protecție a siturilor arheologice sau istorice, instituite conform legii, sunt asimilate zonelor cu potențial arheologic reperat (art. 2 alin.1 lit. k din Ordonanța nr. 43/2000, republicată). Aceste zone sunt protejate, asemeni siturilor proprietate publică, prin

incriminarea accesului cu detectoare de metale și a utilizării lor fără autorizare prealabilă (art. 27 din Ordonanță) împotriva oricăror făptuitori chiar a celor care au calitatea de proprietari ori sunt titularii altor drepturi reale.

Astfel, în practica judiciară s-a reținut săvârșirea infracțiunilor de efectuare de detecții și săpături neautorizate în situri arheologice, prevăzută de art. 73 alin. 1 din Legea nr. 182/2000 și nerespectarea regimului de ocrotire a unor bunuri prevăzută de art. 280¹ alin. 1 C.pen., făptuitorilor care efectuând neautorizați detecții și săpături²⁵ în grădina aflată în proprietatea unuia dintre ei, situată în satul Grădiștea de Munte, comuna Orăștioara de Sus, jud. Hunedoara, cuprinsă în zona de protecție a siturilor arheologice, au descoperit un tezaur alcătuit din 160 monede dacice și romane cu valoare de patrimoniu cultural național, pe care le-au ascuns. Dintre acestea, 80 monede le-au înstrăinat unei persoane neidentificate din municipiul Timișoara, pricinuindu-se pierderea lor pentru patrimoniul cultural național²⁶.

Siturile clasate monument istoric aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat pot face obiectul circuitului civil, respectiv pot fi vândute în condițiile exercitării dreptului de preemțiune al statului român prin Ministerul Culturii și Cultelor.

În *concluzie* siturile arheologice, zonele cu patrimoniu arheologic reperat, respectiv bunurile aflate în acestea sunt protejate prin lege și în situația în care fac obiectul proprietății private, inclusiv împotriva proprietarilor sau titularilor altor drepturi reale care ar fi tentați să comită actele incriminate de lege (efectuarea de detecții sau săpături în situri arheologice, accesul cu detectoare de metale în zonele cu patrimoniu arheologic reperat, distrugerea sau degradarea unor monumente, sustragerea bunurilor arheologice din situri aflate în administrarea muzeelor). Dreptul real de proprietate al acestora asupra terenurilor în cauză este îngădit legal dintr-un interes public, cultural – istoric, respectiv interesul ocrotirii și conservării siturilor arheologice și a bunurilor încorporate în calitatea lor de mărturie ale civilizației materiale a strămoșilor.

Ministerul Culturii și Cultelor, ca reprezentant al Statului Român, abilitat prin lege cu luarea măsurilor de ocrotire și conservare a siturilor arheologice, respectând nuda proprietate, atribuie prin direcțiile județene pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național, posesia și administrarea sitului, unei instituții muzeale care organizează șantierul arheologic. Direcțiile județene asigură supravegherea de specialitate a lucrărilor, luarea măsurilor de clasare a bunurilor prevăzute de lege și emiterea certificatului de descărcare de sarcină arheologică, în cazul cercetărilor arheologice preventive.

Fapta unei persoane de a efectua detecții și săpături, fără a fi autorizată și de a sustrage bunuri arheologice cu

valoare de patrimoniu dintr-un sit clasat monument istoric, aflat pe un teren proprietate privată, respectiv de a le înstrăina, pricinuindu-se pierderea lor pentru patrimoniul cultural național, constituie infracțiunile prevăzute de art. 73 alin. I din Legea nr. 182/2000 și art. 208 alin. 1, art. 209 al. 2 lit. a C.pen. cu aplicarea art. 280¹ al. 2 C.pen. Parte vătămată este Statul Român, reprezentat de Ministerul Culturii și Cultelor.

Aceleași infracțiuni se vor reține și în cazul proprietarului de teren care prin detecții sau săpături, efectuate fără a fi autorizat, identifică și înstrăinează bunuri arheologice cu valoare de patrimoniu, pricinuind pierderea lor pentru patrimoniul cultural național.

Când se justifică, legitim, dreptul de proprietate (cumpărare, moștenire etc.), monedele și alte piese antice pot fi deținute și înstrăinate legal pe teritoriul național.

Jurisprudența a stabilit că elucidarea situației de fapt și de drept într-o cauză privind deținerea și tranzacționarea de monede și alte piese antice, implică în mod necesar identificarea provenienței, stabilirea condițiilor în care piesele au fost descoperite (persoanele, locul, mijloacele, autorizarea) a autenticității și apartenenței la patrimoniul cultural național, respectiv dacă tranzacțiile s-au efectuat pe teritoriul național sau în străinătate²⁷.

4. Examinând comparativ regimul juridic al tezaurului, bun arheologic mobil, susceptibil a face parte din patrimoniul cultural național, reglementat prin Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic, respectiv Legea – cadru nr. 182/2000 privind protecția patrimoniului cultural național mobil și regimul juridic al comorii reglementat de art. 649 C. civ., remarcăm faptul că potrivit dispozițiilor legale, doctrinei și jurisprudenței în materie „*comoara* este orice lucru ascuns sau îngropat pe care nimeni nu poate justifica că este proprietar și care este descoperit printr-un pur efect al hazardului²⁸. Un obiect descoperit poate constitui o comoară chiar dacă ascunderea lui este de dată recentă, când au intervenit împrejurări speciale, cum ar fi un război, încât nu se poate ști cine l-a ascuns acolo unde a fost descoperit²⁸.

Tezaurul bun arheologic mobil este susceptibil de a face parte din patrimoniul cultural național mobil, fiind supus exclusiv legislației speciale, dacă este alcătuit din „bunuri arheologice și istoric – documentare de valoare excepțională precum : a) descoperirile arheologice terestre și subacvatice, unelte, ceramică, inscripții, monede, sigilii, bijuterii, piese de vestimentație și harnașament, arme, însemne funerare; b) elemente provenite din dezmembrarea monumentelor istorice; c) mărturii materiale și documentare privind istoria politică, economică, socială, militară, religioasă etc. (art. 3 pct. 1 din Legea nr. 182/2000).“

Descoperirile arheologice întâmplătoare se anunță în termen de cel mult 72 de ore primarului localității de către persoana descoperitoare, proprietarul ori titularul dreptului de administrare a terenului în cauză (art.4 alin. 3 din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000, modificată și republicată), sub sancțiunea amenzii contravenționale de la 20.000.000 lei la 50.000.000 lei și a confiscării bunurilor descoperite (art. 29 al.1 lit.c din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000). Bunurile mobile rezultate în urma descoperirilor arheologice întâmplătoare vor fi predate de către descoperitor în termen de maximum 72 de ore direcțiilor pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național, județene, respectiv a municipiului București (art. 10 din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000, modificată și republicată). Persoanele care le-au descoperit au dreptul la o recompensă bănească de 30% din valoarea bunului și chiar la o bonificație suplimentară de 15% în cazul bunurilor culturale de valoare excepțională (art. 48 al.4 – 7 din Legea nr. 182/2000).

Pentru ca dispozițiile art. 649 C. civ. să-și găsească aplicațiunea („dacă tezaurul este găsit în fond străin, se împarte pe din două între cel care l-a descoperit și între proprietarul fondului“) trebuie ca descoperirea comorii să fie făcută printr-un „*pur efect al întâmplării*“ (*par le pur effect du hasard*)“ deoarece în cazul când comoara se descoperă în urma unor cercetări făcute fie din ordinul proprietarului fondului în care a fost găsită, fie al unei persoane, ea aparține proprietarului fondului. Dacă o persoană străină face cercetări pe un fond fără consimțământul proprietarului acestui fond, comoara găsită aparține în întregime proprietarului fondului²⁹.

În cazul când cel care găsește o comoară într-un fond străin și-o însușește în mod fraudulos în întregime, fără să dea proprietarului fondului jumătate din ea, comite un furt în prejudiciul proprietarului fondului, deoarece sustragerea lucrului comun de către unul dintre coproprietari constituie infracțiunea de furt³⁰.

În *concluzie*, în *cazul descoperirilor arheologice* (inclusiv al celor întâmplătoare) sunt aplicabile dispozițiile legislației speciale (Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic cu modificările ulterioare, completată cu Legea – cadru nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil), aria de aplicabilitate a dispozițiilor art. 649 C. civ. fiind restrânsă la comoara de dată recentă, alcătuită din bunuri mobile cu valoare strict patrimonială, comercială, însă fără valoare istorică, arheologică etc. Monumentele funerare (mormintele) antice și obiectele prețioase aflate în ele nu constituie o comoară, după rigoarea principiilor de drept³¹. De asemenea, pentru ca un lucru mobil descoperit îngropat sau ascuns să poată constitui o comoară, trebuie ca nimeni să nu poată dovedi că este proprietarul acestuia³².

1 Despre elementele posesiei, a se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti – Bălănescu, Al. Băicoianu, op. cit., vol. I., p. 576.

2 Apărarea privind *omisiunea clasării* unor bunuri culturale este inspirată din cazul „Codex Aureus”, în care funcționarii ai Bibliotecii Naționale a României și ai Filialei Bathyanicum Alba Iulia au fost scoși de sub urmărire penală, pe acest motiv (neclasarea ca bun al patrimoniului cultural național), pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 248 combinat cu art. 248/1 C.pen. și art. 249 C.pen., constând în faptele de exercitare defectuoasă a atribuțiilor de serviciu, cu știință, prin care au permis fără drept reprezentanților unui muzeu din Germania și ai Editurii Faksimile Verlag Luzern din Elveția, fotografierea și reproducerea manuscrisului „Evangheliul de la Lorsch – partea I”, capodoperă a epocii carolingiene, datată în sec. IX, cunoscută sub denumirea „Codex Aureus”, fapte care au afectat dreptul de proprietate al Statului Român asupra manuscrisului, au produs un prejudiciu de 1,5 milioane \$ și au cauzat degradarea manuscrisului, bun cultural de valoare inestimabilă și susceptibil a face parte din patrimoniul cultural național. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția urmărire penală și criminalistică, dosar nr. 415/P/2002 (nepublicat).

3 A se vedea Curtea de Apel Alba Iulia, S. pen. dec. nr. 660/2001, pronunțată în dosarul nr. 4968/2001 (nepublicată).

4 Punctul arheologic Căprăreț, parte componentă a sitului „Sarmizegetusa Regia” este menționat în literatura de specialitate și cercetat încă din anul 1971, astfel: „În primăvara anului 1971, la corhănitul buștenilor din exploatarea forestieră de pe versantul de sud al piciorului Muncelului pe care se află Sarmizegetusa și la est de “incinta” sacră, s-au descoperit unelte dacice de făurire. Această descoperire fortuită a determinat începerea săpăturilor din campania anului 1971 în acel punct, cunoscut cu numele de Căprăreț. Cercetările au dus la dezvelirea unui mare atelier de făurire, cu unelte, produse în curs de prelucrare și produse finite, precum și a circa 1.000 Kg de fier în lupe. Alte terase din apropiere au fost sondate constatându-se că toate au urme de locuire antică”, H. Daicoviciu, Șt. Ferenczi și I. Glodariu, *Cetăți și așezări dacice în sud – vestul Transilvaniei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 164.

5 Parchetul de pe lângă Judecătoria Orăștie, dosar nr. 55/P/2001 (nepublicat).

6 Parchetul de pe lângă Judecătoria Orăștie, dosar nr. 55/P/2001 (nepublicat).

7 Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara, dosar nr. 351/P/2002 (nepublicat).

8 A se vedea M. Bădilă, *Drept penal*, Partea specială, vol. II, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2000, p. 81.

9 A se vedea O. Lăghin, T. Toader, *Drept penal român*, partea specială, Casa de editură și presă “Șansa” SRL, București, 1994, p. 429.

10 A se vedea Trib. Suprem, S. pen., dec. nr. 1320/1984, în „Revista Română de Drept” nr. 9/1985, p. 78; Aug. Ungureanu și A. Ciopraga, *Dispoziții penale din legi speciale române*, vol. VII, Editura Lumina Lex, 1996, p. 462.

11 A se vedea Judecătoria Deva, s. pen. nr. 2297/2000, pronunțată în dosarul nr. 2856/2000 (nepublicată).

12 Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara, dosar nr. 641/P/2004 (nepublicat).

13 Parchetul de pe lângă Judecătoria Orăștie, dosar nr. 376/P/2004 (nepublicat).

14 Săpăturile arheologice și activitățile umane întreprinse asupra patrimoniului arheologic se efectuează pe baza și în conformitate cu autorizația emisă de Ministerul Culturii și Cultelor la propunerea Comisiei Naționale de Arheologie în condițiile legii.

Accesul cu detectoare de metal și utilizarea lor în situri arheologice, în zonele de interes arheologic prioritar și în zonele cu patrimoniu arheologic reперat sunt permise numai pe baza autorizării prealabile emise de Ministerul Culturii și Cultelor (art. 5 al.6 și 7 din Legea nr. 378/10 iulie 2001 publicată în Monitorul Oficial nr. 394/18 iulie 2001).

15 (1) Cercetările arheologice sistematice, precum și cele preventive sau de salvare, *efectuate de persoane juridice*, sunt autorizate, coordonate și controlate de Comisia Națională de Arheologie și de Ministerul Culturii și Cultelor.

(2) Persoanele fizice sau persoanele juridice neautorizate nu au dreptul de a efectua în siturile arheologice detecții și cercetări sau orice fel de alte intervenții care pot deteriora sau pot afecta aceste situri (art. 46).

16 A se vedea Fl. Marcu, C. Maneca, *Dictionar de Neologisme*, Editura Academiei, București, 1978, p. 331.

17 A se vedea I. Coteanu și colab., *Dictionarul Explicativ al Limbii Române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 292.

18 Idem, p. 470.

19 A se vedea M.E. Negruițu, *Infracțiuni la patrimoniul cultural național*, Universitatea Babeș – Bolyai, Cluj Napoca, Facultatea de Drept. Studii postuniversitare (nepublicată), p. 40.

20 Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara, dosar nr. 498/P/2003 (nepublicat).

21 A se vedea Curtea de Apel Alba Iulia, S. pen., dec. nr. 660/2001, pronunțată în dosarul nr. 4968/2001 (nepublicată).

22 Inspectoratul Județean al Poliției de Frontieră Mehedinți, dosar nr. 678597/2004 (nepublicat).

23 Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București, dosar nr. 78/2001 (nepublicat).

24 Despre *îngrădirile legale privind dreptul de proprietate* aduse dintr-un interes public (îngrădiri de interes cultural, istoric și arhitectural), a se vedea I.P. Filipescu, *Dreptul Civil, Dreptul de proprietate și alte drepturi reale*, Editura Actami, București, 1996, p. 166.

25 Prin expresia “săpături” în sensul legii se înțelege activitatea faptuitorului care urmărește identificarea și însușirea bunurilor arheologice aflate într-un sit, iar nu lucrarea agricolă curentă efectuată într-o grădină care poate avea ca rezultat o descoperire întâmplătoare.

26 Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara, dosar nr. 351/P/2002 (nepublicat).

27 Curtea de Apel Alba Iulia, S. pen., dec. nr. 44/A/2000, pronunțată în dosar nr. 2124/1999 (nepublicată).

28 A se vedea C. Hamangiu, N. Georgean, *Codul Civil Adnotat*, Editura SOCEC & CO. S.A.R., București, 1929, p. 349.

29 A se vedea Pothier, Propriété, IX, Nr. 65; Duranton, IV, Nr. 317; Demolombe, XIII, Nr. 52; Mourlon, II, Nr. 11; Aubry et Rau, ed. 5-a, II, § 201, p. 371; Dalloz, Rép., Suppl., Propriété, Nr. 90; Laurent, VIII, Nr. 499; Baudry et Wahl, Successions, I, Nr. 56; Planiol, I, Nr. 2579; Alexandresco, ed. 2-a, III, partea II, p. 27, după C. Hamangiu, N. Georgean, op. cit., p. 349.

30 A se vedea Demolombe, XIII, Nr. 49; Aubry et Rau, ed. 5-a, II, § 201, nota 37, p. 372; Dalloz, Rép., Suppl. Propriété, Nr. 91; Laurent, VIII, Nr. 452; Baudry et Wahl, Successions, I, Nr. 55; F. Hélie, Théorie du Code pénal, V, Nr. 1924; Garraud, Traité théorique et pratique du droit pénal français, V, Nr. 2093; Alexandresco, ed. 2-a, III, partea II, p. 29, după C. Hamangiu, N. Georgean, op. cit., p. 348.

31 A se vedea Demolombe, XIII, Nr. 40; Aubry et Rau, ed. 5-a, III, § 201, p. 369; Dalloz, Rép., Suppl. Propriété, Nr. 191; Suppl. Propriété, Nr. 82; Planiol, I, Nr. 2578; Alexandresco, ed. 2-a, III, partea II, p. 24, după C. Hamangiu, N. Georgean, op. cit., p. 349.

32 A se vedea Demolombe, XIII, Nr. 50; Marcadé, Art. 716, Nr. 7; Aubry et Rau, ed. 5-a, II, § 201, p. 371; Dalloz, Rép., Propriété, Nr. 199, 203; Suppl. Propriété, Nr. 89; Comp.: Alexandresco, ed. 2-a, III, partea II, p. 25, după C. Hamangiu, N. Georgean, op. cit., p. 349.

1900 DE ANI DE LA TRCEREA ÎN ETERNITATE A REGELUI-EROU DECEBAL 84 – 106

*Veniți cu toți la Orăștie, la poale de Șurean
S-aducem cald omagiu, Marelui Oștean!*

1 - 2 iulie 2006 Zilele Dacilor la Orăștie

O sărbătoare de-acum consacrată, „Zilele Dacilor”, se ține anul acesta într-un context cu totul special. La 1900 de ani de la moartea eroică a regelui Decebal, comemorarea personalității sale se impunea de la sine. Consiliul Local Orăștie, Primăria Municipiului, în colaborare cu Fundația „Dacia Revival International”, au decis ca acest eveniment să fie marcat de serbări pe măsură. Simpozionul dedicat Regelui Decebal, concursuri sportive și de cultură generală, spectacole folclorice, concerte de muzică rock (în regim de concurs cu premii speciale), vor constitui puncte de atracție pentru toate categoriile de vârstă, dar în special pentru tinerii din întreaga țară. Sunt așteptați să participe la acest eveniment toți cei care cred într-o istorie curată și care doresc să aducă un omagiu Regelui Erou. Autoritățile locale se străduiesc să asigure atât locuri de campare pentru tineri cât și o desfășurare de înaltă ținută a întregului program.

